

1/2021

SFV

magasinet

Bildning för framtiden

Bildningsideal / Barnens Akademi / Pappa läser / Liselott Lindström

Nr 1

Februari 2021
Volym 25, 7. årgången

UTGIVARE

Svenska folkskolans vänner
www.sfv.fi
sfv@sfv.fi

SFV:s kultur- och bildningstidskrift
utkommer 4 gånger år 2021:

Nr	1	2	3	4
Materialdag	25.1	30.4	3.9	5.11
Utdelas	25.2	3.6	8.10	10.12

REDAKTION

SFV, Annegatan 12 A 24,
00120 Helsingfors,
tel. 09-684 4570
redaktion@sfv.fi
Vi finns på Facebook,
Twitter, YouTube och Instagram.

**CHEFREDAKTÖR
& ANSVARIG UTGIVARE**

Johan Aura
johan.aura@sfv.fi
040-3559 935

**REDAKTIONSSEKRETERARE
OCH REDAKTÖR**

Christine Skogman
christine.skogman@sfv.fi

REDAKTÖR

Rabbe Sandelin
rabbe.sandelin@sfv.fi

LAYOUT

Pia Pettersson

PÄRM Isak Haikka, Elmer Rasmus

Foto: Sonja Finholm

Grano Oy, Vasa
ISSN 2342-7426 (print)
ISSN 2342-7442 (online)

FOTO: PIA PETTERSSON

- 4 Kontakta SFV
- 5 Ledaren: Att mäta effekter
- 6 Kort
- 8 Kalender
- 9 Ordförande: Häng med
- 10 Svenskfinland behöver en grundlig diskussion om våra bildningsideal
- 15 Bildningskolumn: Glädjande nyheter
- 16 Barnens Akademi ska väcka experimentlusten
- 21 Kulturkolumn: Yrkis i Karis ett minne blott
- 22 Fler lärare ska höras i skoldebatten
- 24 Nu är det pappas tur att läsa
- 28 Nytt datorspel främjar kulturell mångfald
- 30 Nu blir det lättare att gå vidare i musikstudierna
- 32 Frilansjournalisten Liselott Lindström öppnar våra ögon för ett nytt Afrika
- 36 Serviceboendets vardag blev soligare med individen i fokus
- 38 Bokcirkel gav lärarna nya insikter
- 43 Bengelsdorff: En helt vanlig bybutik
- 44 Nytt projekt målmedvetandegör fria bildningens betydelse
- 46 Föreningsfrågan
- 47 SFV fakta
- 48 Författare på djupet: Svenska Akademien, stol 14
- 54 Boklådan
- 57 Frågesport: Kan du Svenskfinland?
- 58 Kryss / sudoku / ordpussel

”

Jobbet utan en redaktion och kolleger är ganska tungt och ensamt, så priset visar för mig att det finns verklig uppskattning för mitt arbete.

Liselott Lindström, Topeliuspristagare sidan 32.

FOTO: JENNI PETÄJÄ

10

I fjol startade ett nytt SFV-projekt under namnet ”Engagerad bildning”. I år planeras flera evenemang om bildningens betydelse.

► *Sidan 10*

16

Tycker du att skolan är för lätt? Att du redan kan allt? I Barnens Akademi får du chansen att lära dig mera, och träffa andra likasinnade. Under fem lördagar får skolbarn bekanta sig med akademisk forskning och delta i olika natur-vetenskapliga experiment.

► *Sidan 16*

24

I daghemmet Trivselvråns bibliotek finns 40 nya böcker – och de flesta är så kallade traditionella pojkböcker. Många handlar om teknik, fordon, rymden och fotboll. Nästa steg är att engagera papporna i högläsningen.

► *Sidan 24*

FOTO: SONJA FINHOLM

*Skriv
eller ring!*

Frågor om
donationer till SFV
och SFV:s förvaltning

JOHAN AURA
KANSLICHEF
johan.aura@sfv.fi
040-3559 935

Frågor om
SFV:s ekonomifunktion
eller datasystem

TED ÖSTERMAN
EKONOMICHEF
ted.osterman@sfv.fi
0400-197 692

Frågor om
SFV:s tävlingar,
pris och medaljer
samt medlemskap

CAMILLA NORDBLAD
KANSLICHEFENS ASSISTENT
camilla.nordblad@sfv.fi
045-1210 864

Frågor om
SFV:s fastigheter

STEFAN JOHANSSON
FASTIGHETSDIREKTÖR
stefan.johansson@sfv.fi
044-7397 340

Frågor om sektorn
Utbildning

NIKLAS WAHLSTRÖM
SEKTORSANSVARIG,
UTBILDNING
niklas.wahlstrom@sfv.fi
050-548 2100

Frågor om
SFV-huset G18,
festsalen och bokningar

TOM SUNDBERG
VAKTMÅSTARE
tom.sundberg@sfv.fi
050-3666 436

Frågor om sektorn
Kultur och bibliotek

VIVEKA ÅBERG
SEKTORSANSVARIG,
KULTUR OCH BIBLIOTEK
viveka.aberg@sfv.fi
040-5331 710

Frågor om
SFV:s publikationer
och annonsering

RABBE SANDELIN
PUBLIKATIONSANSVARIG
rabbe.sandelin@sfv.fi
0400-453 953

Frågor om
SFV:s studiecetral
och sektorn Fri bildning

ANNA-KARIN ÖHMAN
SEKTORSANSVARIG, FRI BILDNING
OCH SFV:S STUDIECENTRAL
anna-karin.ohman@sfv.fi
050-3421 890

Frågor om
SFV:s kommunikation

CHRISTINE SKOGMAN
INFORMATIONANSVARIG
christine.skogman@sfv.fi
040-5136 418

Frågor om
studiecetralens
kurser och studiecirklar

BEATRICE ÖSTMAN
KURSKOORDINATOR,
SFV:S STUDIECENTRAL
beatrice.ostman@sfv.fi
040-5026 026

Varför ska vi diskutera bildning?

Bildning lyfts idag fram som ett konkret recept mot de sociala mediernas avigsidor, till exempel nyhetsbubblor och åsiktskorridorer. Och varför inte som motmedel även gällande större samhällsproblem, som minskad kompromissvilja, ökad polarisering eller demokratifientlig demagogi.

SFV har länge beskrivits som en bildningsorganisation. Våra stadgar är tydliga: vi ska främja svenskt bildningsarbete i Finland genom att understöda utbildning och bibliotek, och vi ska också stödja andra former av finlandssvenska bildnings- och kultursträvanden.

Begreppet bildning är ändå inte entydigt. Den korta definitionen lyder kanske att bildning är det som lyfter oss som människor – det som i tillägg till vår pliktbaserade eller formella utbildning ger oss en pålitlig karta att navigera livet med – en karta som vi dessutom själva varit med om att rita.

Men det finns ingen rak linje mellan bildning och ett bättre och jämlikare samhälle. Just nu borde många frågor diskuteras: Uppmuntras medborgarna till att höja sin bildningsnivå, sin allmänbildning? Erbjuder bildningsorganisationerna de kurser som på riktigt breddar vår medborgarkunskap? Syns och hörs vi som sysslar med bildningsfrågor på de rätta ställena? Vet vi ens om bättre bildning automatiskt leder till ett bättre samhälle? Och vad borde 20-talets bildning handla om?

Det finns alltså inget skäl för någon av oss som jobbar på bildningsfältet att självbelåtet luta oss tillbaka. I stället ska vi kavla upp ärmarna.

Denna vår sparkar SFV igång den finlandssvenska debatten och diskussionen om bildningens roll och möjligheter. Vi kommer tillsammans med *Hbl* att lansera ett forum som förhoppningsvis ger vägkost för en ordentlig diskussion, och i förlängningen en profilhöjning för bildningen som begrepp samt konkreta resultat. Läs mera om detta SFV-projekt på sidan 10.

Johan Aura

KANSLICHEF,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

SFV-medlem: Välkommen på Arvid Mörne-tävlingens prisutdelning 11.5.

■ SFV:s skrivtävling för under 30-åringar, Arvid Mörne-tävlingen, avslutades den 15 januari. Tävligen gäller noveller och sammanlagt 150 bidrag sändes in. Juryns arbete pågår som bäst och i april kontaktar vi dem som får ett pris eller ett hedersomnämmande. Prisutdelningen är den 11 maj. SFV-medlemmar får gärna delta i prisutdelningen.

Anmäl dig senast 30.4 till **Camilla Nordblad**, camilla.nordblad@sfv.fi, 045-121 08 64. Mer information om prisutdelningen finns i april på www.sfv.fi.

Se Snälla hjältar- vinnarna berätta om läsningens betydelse

■ Tävligen Snälla hjältar arrangerades för första gången hösten 2020. Sammanlagt 36 elever premierades.

På www.sfv.fi/snallahjaltar kan du se vinnarna och mottagarna av hedersomnämmande samt frontfigurerna i tävlingen, författaren **Maria Turtschaninoff** och skådespelaren **Christoffer Sandberg**, berätta vad läsning och böcker betyder för dem. Filmen får gärna användas i undervisningen inom den grundläggande utbildningen – läs våra tips på tävlingens webbplats.

Studera – ansök om stipendium

■ I februari kan du som studerar heltid vid en högskola eller ett universitet i Finland eller utomlands ansöka om stipendium från Svenska studiefonden. Du kan få stipendium för:

- studierelaterade kostnader för heltidsstudier i Finland,
- heltidsstudier vid en högskola eller ett universitet utomlands om motsvarande utbildning inte erbjuds i Finland och
- för utbytesstudier och utlandspraktik (minst två månader) som räknas till godo i slutexamen.

Trots coronakrisen tar Studiefonden emot ansökningar om stipendium för utlandsvistelse. Om planerna förändras efter att du beviljats bidrag på grund av pandemiläget, är vi flexibla med ditt stipendium.

Du som ansöker om ett stipendium ska

- vara finsk medborgare eller fast bosatt i Finland,

- vara heltidsstudierande vid ett kandidat- eller magisterprogram vid en högskola eller ett universitet, och
- ha svenska som modersmål eller studiespråk.

Studiefonden prioriterar andra, tredje och fjärde årets studerande. Du kan få stipendium från Studiefonden endast en gång.

Noggrannare information och ansökningsblankett hittar du på Svenska studiefondens webbplats studiefonden.fi.

Studiefondens ombudsman **Katja Zevallos**, katja.zevallos@kulturfonden.fi, +358 50 554 8800 (må-to kl. 9.30–13) svarar på eventuella frågor.

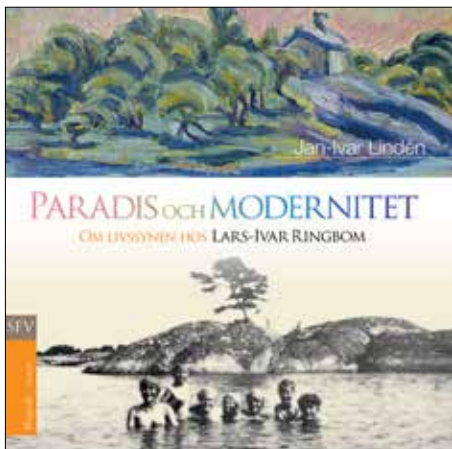
SFV-föreningarnas årsmöten

■ **Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf** håller årsmöte den 24 mars kl. 14 på SFV:s kansli i Helsingfors, Annegatan 12 A 24. Under mötet behandlas stadgeenliga ärenden. Medlemmarna har möjlighet att delta i mötet via videolänk. På www.sfv.fi/und2021 finns mer information.

■ **Svenska folkskolans vänner rf** håller årsmöte den 28 april kl. 14 på SFV-kansliet i Helsingfors, Annegatan 12 A 24. Under mötet behandlas stadgeenliga ärenden. Medlemmarna har möjlighet att delta i mötet via videolänk. På www.sfv.fi/sfv2021 finns mer information.

De officiella möteskallelserna hittar du även i *Hbl* och *Vasabladet* i god tid före mötena.

Jan-Ivar Lindén, författaren till SFV-biografin över Lars-Ivar Ringbom, fick pris

■ Docenten Jan-Ivar Lindén fick ett pris om 10 000 euro ur Carl Gustaf Estlanders minnesfond vid Svenska litteratursällskapet i Finland för SFV-biografin *Paradis och modernitet. Om livssynen hos Lars-Ivar Ringbom*. SLS prismotivering lyder:

”Verket beskriver Ringboms tänkande om konsten och kulturen, förankrat i en intellektuell miljö med stor spännvidd. Utan efterklokhet belyser Lindén i sin differentierande analys bland annat livsfilosofins förhållande till 1920- och 1930-talens tyska idé-

klimat. Studien, långt mer än en biografi, fördjupar avsevärt kunskapen om de intellektuella strömningarna i tidens Finland.”

Vi gratulerar författaren! Boken kan beställas från boklund.fi.

Gun Österbergs fond grundad

■ I december 2020 grundade SFV:s styrelse Gun Österbergs fond. Donationen värderas till 317 000 euro, och består främst av halva holmen Fårbässen i Raseborgs skärgård.

Gun Österberg, född 1941, tog studenten från Svenska aftonläroverket i Helsingfors år 1962. Hon fortsatte studera vid Svenska handelshögskolan, och utexaminerades som diplomkorrespondent år 1966. Hennes längsta förvärv inom yrkeslivet blev tjänsten som translator vid Esbo stad, som hon innehade från 1983 till sin pensionering. Hon hade en stark språkkänsla och var en ihärdig vårdare av det svenska språket i Finland.

Gun Österberg var omhändertagande till sin natur och pliktrogen i det hon företog sig. Med sin skarpsynthet, raka kommunikation och härliga humor var hon en uppskattad vän som man kunde lita på. Till Gun Österbergs intressen hörde körsång, scouting, friluftsliv och handarbete. Gun Österberg avled 15.8.2019.

Vi vill höra din åsikt!

■ Vi stakar som bäst ut riktlinjerna för SFV:s strategi åren 2021–2024, och vill gärna höra din åsikt och dina tankar. Hur ska en öppen och inkluderande svenskspråkig utbildning, kultur och fri bildning i Finland se ut? Vad ska ha förändrats eller hänt för att den svenska livslånga bildningsvägen år 2030 är bäst i världen? Delta i vår nätbaserade idéstorm senast 9.3 här: www.sfv.fi/idestorm. Du deltar anonymt. Det tar cirka 15 minuter att delta. Tack för din tid - din åsikt är viktig.

1943

Runar Meinander

■ Runar Meinander blev SFV:s ordförande år 1943, det vill säga under fortsättningskrigets slutskede. Då var verksamheten mycket dämpad fränsett brevkurserna som anlätades flitigt även av soldaterna vid fronten. Brevkursverksamheten utvecklades därför under hans tid till att också omfatta kurser för studentexamen. Meinander var mycket initiativrik, men han hann inte arbeta länge för SFV, eftersom han redan år 1945 avled i lungtuberkulos på Nummela sanatorium.

Meinander var lektor i matematik och naturlära vid Svenska lyceum i Helsingfors 1931–44, och överlärare vid Svenska normallyceum 1944–45. I SFV-kalendern 1939 publicerade han en artikel som hette ”Människan och klimatet”. Där skrev han mycket förutsägande: ”Så finna vi från olika trakter av jorden varnande vittnesbörd om huru människan, som tror sig vara naturens överman, skövlar skogen i kortsynt vinningslystnad, men därigenom i längden blott tillfogar sig själv förluster.”

Akvarellen som hänger i SFV-kansliet är målad av Camilla Parland.

Kurser och webinarier

Webbinarier om ensamhet

THE POWER OF COMMUNITY CONNECTIONS

18.3 kl. 13–15

Staden Frome i södra England har framgångsrikt arbetat för ökad gemenskap och minskad ensamhet. De har skapat en lokal samverkansmodell som knyter ihop sjukvården med hela samhället i ett nätverk av professionella och frivilliga. **Jenny Hartnoll** berättar om verksamheten.

Observera att föreläsningsspråket är engelska men frågor kan ställas på svenska.

SOCIALA MEDIER OCH ENSAMHET

25.3 kl. 13

Föreläsare: Anna Henning

SOCIAL AKTIVITET PÅ RECEPT

14.4 kl. 13

Föreläsare: Erika Johansson, Ingeborg Nilsson, Emil Rapo

POSITIV PSYKOLOGI

18.5 kl. 9

Föreläsare: Stefania Fält

SJÄLVMEDKÄNSLA

17.6 kl. 9

Föreläsare: Ronnie Grandell

Anmälningslänkar till alla tillfällen hittas på folkhalsan.fi/ilaag.

Material från våra webinarier samlas på en padlet som du hittar på <https://padlet.com/FRKOsterbotten/ilaag>

Webbinariet arrangeras av projektet ilaag – tillsammans i Österbotten i samarbete med Svenska folkskolans vänner. Ilaag är ett samarbetsprojekt mellan Folkhälsans förbund och Röda Korset Österbottens svenska distrikt. Läs mera om projektet här: www.folkhalsan.fi/ilaag.

GRUNDKURS I FÖRENINGSTEKNIK

9.3 kl. 18–20

Är du ny i föreningslivet eller vill repetera föreningskunskapens grunder? Välkommen på en grundkurs i föreningsteknik med **Malin Ström** från Föreningsresursen.

Efter föreläsningen har du kunskap om:

- styrelsens uppgifter
- hur man förbereder och genomför styrelse- och föreningsmöten
- hur man kan organisera arbetet i en förening
- vad man ska tänka på om man vill nå ut till fler och få fler engagerade
- vad man ska tänka på när man ordnar ett föreningsmöte under våren utgående från den temporära lagen som berör föreningarna

Under föreläsningen har du möjlighet att ställa frågor. Om det är någon specifik fråga som du vill ha svar på under föreläsningen, så får du gärna nämna det vid anmälan genom att skriva frågan i meddelanderutan.

Kontaktperson Malin Ström

malin.strom@sfv.fi

Kursen hålls via Zoom. Länken till Zoom-rummet skickas senare till den e-postadress du anger vid anmälningen.

Anmäl dig senast 5.3.

Läs mer
och anmäl dig:
[www.sfv.fi/
evenemang](http://www.sfv.fi/evenemang).

FÖRENINGAR OCH FINLANDSSVENSKAR

26.4 kl. 14–16

Är du intresserad av att veta mera om föreningsroll i framväxten av den finlandssvenska gruppidentiteten? Välkommen på en föreläsning med **Maria Saaristo**, vars forskning kartlägger utvecklingen av det svensk- och tvåspråkiga föreningsnätverket över tid, samt dess roll för finlandssvenskheten som en kollektiv identitet. Saaristos avhandling visar att föreningslivet har en viktig roll i upprätthållandet av den finlandssvenska gemenskapen.

Maria Saaristo doktorerade år 2020 vid statsvetenskapliga institutionen vid Helsingfors universitet om föreningsroll i konstruktionen och upprätthållandet av finlandssvenskheten i Finland.

Föreläsningen hålls via Zoom. Länken till Zoomrummet skickas senare till den e-postadress du anger vid anmälningen.

GRUNDKURS I FÖRENINGSEKONOMI

28.4 kl. 18–20

Är du kassör i en förening eller intresserad av att få en inblick i föreningsekonomi? Välkommen med på en kurs i Föreningsekonomi med enhetschef **Inger Tallgård** från Norlic.

Kursens innehåll:

- kassahantering
- löner och arvoden
- bokslutspresentation
- skattedeklaration

Under föreläsningen har du möjlighet att ställa frågor. Om det är någon specifik fråga som du vill ha svar på under föreläsningen, så får du gärna nämna det vid anmälan genom att skriva frågan i meddelanderutan.

Kontaktperson Malin Ström

malin.strom@sfv.fi

Kursen hålls via Zoom. Länken till Zoom-rummet skickas senare till den e-postadress du anger vid anmälningen.

Anmäl dig senast 25.4.

Häng med

Min morfar lär ha varit först i sin hemby Gerby med att ta sig fram på cykel. Många var intresserade och imponerade av Werners velociped. Inte alla. Vad skulle man med en sådan till?

Digitala redskap har under det gångna året bemästrats i aldrig tidigare skådad omfattning. Virtuella möten har blivit smidig vardagsrutin, konserter har streamats till tacksam hemmapublik, bokmässor har flyttat ut på nätet och låtit författare mötas över stora geografiska avstånd via videolänk. Visst saknar vi de fysiska mötena, men sådant som hungern efter kulturupplevelser kan åtminstone delvis avhjälpas vid den världsvida kulturscen som finns i närmaste dataskärm.

I sin bok *Lusten att förstå* synar forskaren och kognitionsvetaren Peter Gärdenfors människan som lärande varelse. Han återkommer till två nyckelbegrepp: motivation och förståelse. Den motiverade lär sig. Lärandet behöver ett meningsfullt sammanhang. Och det är först när vi förstår något som vi har nytta av informationen.

De restriktioner som pandemin tvingat på oss gav motivation att lära sig använda de digitala redskap som redan fanns inom räckhåll, men som många inte brytt sig om att ta i bruk. Vi har lärt av andra och lärt varandra. Det vi lär oss hantera lär vi oss också förstå.

Så här ser mycket av det informella lärandet ut, det som sker utan struktur och läroböcker, och som går ”av bara farten”. Ett barn lär sig exempelvis hoppa rep av andra barn. En vuxen testar nya recept eller börjar släktforska på internet. Inom det informella lärandet är engagemanget överlag stort – och den som är engagerad blir motiverad. Den som blir motiverad lär sig snabbare och bättre. Och det kanske intressantaste: lärandet i sig känns som en belöning.

En tydlig följd av pandemiåret är att den så kallade digitala klyftan har krympt – digital grundkompetens är inte längre ett privilegium för de få. I ett allt mer digitaliserat samhälle är det här en demokratifråga.

Så vad har pandemin lärt oss om vårt lärande? Att vi kan när vi vill (fast det visste vi nog redan). Att digitala redskap kan ge oss mycket i upplevelse- och informationsväg. Och att vi har ett djupt behov av att få mötas fysiskt.

I väntan på att de fysiska mötena igen blir möjliga fortsätter vi hålla kontakt digitalt och via telefonen. Och så får vi dela kulturella coronatips med varandra. Kanske se en operaföreställning på internet, gå på digital museirunda eller delta i ett webinarium tillsammans, och ringa upp och byta tankar efteråt.

Här är mitt tips: ta en virtuell tur till de museer som har en av Vincent van Goghs fem solrosmålningar i sina samlingar. Sök på #SunflowersLive, börja i London, res via Amsterdam, München och Philadelphia till Tokyo. Expertguide till din tjänst på varje museum. Tre världsdelar och fem museer på en timme. Jag tror att morfar gärna hade hängt med.

Wivan Nygård-Fagerudd

STYRELSEORDFÖRANDE,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

*Svenskfinland behöver
en grundlig diskussion om våra*

BILDNINGSIDEAL

*I fjol startade ett nytt SFV-projekt under namnet
”Engagerad bildning”. I år planeras flera evene-
mang om bildningens betydelse.*

Text Mikael Sjövall

SFV:s projektledare **Jonas Ahlskog** i Åbo anser att det är hög tid att bildningen och det fria kunskapsökandet rustas som motkraft till snäva åsiktskorridorer, auktoritär populism och ekologisk utarmning.

– Vi måste uppdatera vår syn på bildning. Finland behöver fler konstruktiva och ansvarstagande dialoger som motverkar polariseringen och åsiktsbubb-lorna i sociala medier, säger han.

Vad kan SFV göra för att motverka åsiktsbubblor och Googles algoritmer?

– Vi kan främja det öppna samtalet där människor med väsentligen olika åsikter möts, diskuterar och dryftar aktuella frågor.

Enligt Ahlskog är det allt fler inflytelse-rika nordiska debattörer som åberopar den fria bildningen som ett avgörande redskap för att försvara demokratin i en tid som plågas av faktaresistens och polarisering.

Hur skiljer du mellan bildning och utbildning?

– Utbildning handlar oftast om en standardiserad form av kunskap som syftar till att uppnå en behörighet eller examen. Bildning handlar om en fri process där vi på djupet lär oss hur saker hänger ihop.

Ahlskog ger ett aktuellt exempel som har varit på allas läppar i januari.

– Många är upprörda över stormningen och vandaliseringen av kongressen på

”

Vi borde fundera mer på vårt eget ansvar i relation till klimatkrisen och hoten mot demokratin.

trettondagen i USA. För att förstå varför folk är så uppbragta måste man kunna greppa kongressens och Capitoliums betydelse i Washington D.C. som symbol för den amerikanska demokratin.

ATT LÄSA NATURENS KILSKRIFT. Bildning handlar alltså om förmågan att contextualisera kunskap, tyda samman-

”

En dator är inte bildad eftersom den saknar omdöme. Den kan inte skilja mellan stort och smått, vad som är etiskt rätt eller fel eller lista ut vad som är relevant i ett större sammanhang.

yrkemässiga skrankor. Enligt Ahlskog har den starka specialiseringen i det finska arbetslivet gett upphov till en kultur som indirekt påverkar synen på bildning.

– Då jag jobbade med min doktorsavhandling vid Harvard University hade jag många kolleger vid universitetet som tänkte väldigt fritt och brett kring sina framtida karriärer. De kunde tänka sig att slå in på nästan vilken bana som helst. Det amerikanska sättet att tänka kring den egna karriären är ganska ovanligt i Finland.

I den anglosaxiska världen är det fullt möjligt att avlägga en examen i filosofi och sedan göra en karriär i näringslivet. I Finland är den professionen främst reserverad för ekonomer, diplomingenjörer och jurister, trots att näringslivet vore betjänt av fler humanister.

BILDNINGSIDEALET PÅ GLID. Ahlskog ser det som en stor paradox att de flesta finländare är rörande eniga om behovet av bildning, men att debatten om bildningens innehåll till stora delar lyser med sin frånvaro.

– Svenskfinland behöver en grundlig diskussion om bildningsidealet och vad bildningen betyder för oss.

Vad är det rent konkret vi borde diskutera?

– Vi borde fråga oss själva vilket samhälle vi vill leva i och vilka frågor som är meningsfulla i ett tidlöst hänseende. I mitt tycke finns det ett stort behov av ett aktivt medborgarskap. Vi borde fundera mer på vårt eget ansvar i relation

till klimatkrisen och hoten mot demokratin.

Ahlskog kastar trånande blickar på den rikssvenska bildningsdiskussionen och efterlyser liknande tongångar också i Finland.

Det svenska skolsystemet är i en djup kris. Anser du att Sveriges bildningsideal är ett föredöme för oss?

– Det stämmer att synen på kunskap har nedvärderats i många avseenden i det svenska skolsystemet, men å andra sidan för det svenska samhället en öppen och kritisk diskussion om bildning. I den fria bildningen är debatten om till exempel klimatfrågan, konsumtionssamhället och demokratin mycket längre hunden än hos oss.

Du ifrågasätter samhällets ekonomisering. Varför?

– Jag ifrågasätter den förhärskande iveren att sätta en prislapp på allting. Tanken verkar vara att ekonomisk nytta och tillväxt blir det enda måttet för vad som räknas som nyttigt och värdefullt i samhället. En sådan syn försätter bland annat humanistiska vetenskaper i marginalen. Problemet med ekonomisering är att då har man redan avgjort vad som är nyttigt i samhället.

VIDEOINTERVJUER, BILDNINGSKAFÉER OCH ESSÄER. Under året lanserar Svenska folkskolans vänner flera olika programpunkter som är tänkta att fungera som nya ingångar till projektet ”Engagerad bildning”.

hang, uppfatta olika helheter och om beredskapen att växa som människa.

– Utbildning och bildning hör givetvis ihop. Om du rör dig i naturen och inte känner igen vare sig fågel- eller växtarter och inte heller kan greppa skogens betydelse som kolsänka så saknar du den bildning som är viktig för att du ska kunna förstå ekologiska samband.

Bildning handlar alltså inte om att rabbla upp fakta. Det centrala är en djuplodande förståelse för helheter.

– En dator är inte bildad eftersom den saknar omdöme. Den kan inte skilja mellan stort och smått, vad som är etiskt rätt eller fel eller lista ut vad som är relevant i ett större sammanhang.

Ibland kan den formella utbildningen också hindra oss från att se utanför våra

*Finland behöver fler konstruktiva och ansvars-
tagande dialoger som motverkar polariseringen
och åsiktsbubblorna i sociala medier.*

– Vi kommer bland annat att publicera fem videointervjuer med finlands-svenska profiler som diskuterar bildningens uppgift i dag på ett existentiellt plan. Det handlar om längre samtal där de intervjuade får tala till punkt, vilket är en av poängerna i vår tid där man förväntas komprimera och snuttifiera kunskap allt oftare.

Ahlskog vill inte avslöja vem som har intervjuats i vårens videointervjuer.

– Vi får spara det överraskningsmomentet till lanseringen, säger han hemlighetsfullt.

Utöver videointervjuerna utlovas också webinarier, regelbundet återkommande bildningskaféer och debatter på nätet. Coronapandemin har tvingat SFV att frångå fysiska evenemang och satsa på digitala lösningar.

– Vi kommer att jobba hårt med textproduktion. Det blir en del längre texter och essäer och en antologi som vi ska publiceras under projektets gång. Vi samarbetar med Sitra och ett flertal fristående aktörer och gästskribenter inom det här projektet.

Samarbetet med Jubileumsfonden Sitra handlar om att öka genomslagskraften och räckvidden för det material som bägge organisationer producerar inom ramen för den fria bildningen. Gemensamma tematiska nämnare för såväl SFV som Sitra är intresset för hoten mot demokratin och klimatkrisen.

– Vi hoppas att det här projektet kan bidra till en bättre självförståelse, stärka det svenska i Finland och främja ett öppet och tolerant samhälle, säger Jonas Ahlskog. ■

Engagerad bildning

Vad sker?

- Textserier
- Videointervjuer
- Bokcirkel
- Nätbaserad portal, ”café”-diskussioner (tillsammans med Hbl)
- Sammanfattande bok (lanseras på Bokmässan i Helsingfors)

Vad vill vi åstadkoma?

- Medvetenhet om bildningens samhällsrelevans
- Kunskap om bildningens förändringskraft
- Engagerad fri bildning
- Fördjupande perspektiv på bildning för fältet

Glädjande nyheter

Kort före jul nåddes vi av nyheten om att samtliga finlandssvenska dagstidningar som publicerats fram till i dag senast år 2024 kommer att vara digitalt tillgängliga. En jättesatsning som möjliggjorts genom ett bidrag på sammanlagt 1,85 miljoner euro, från åtta finlandssvenska fonder och stiftelser.

Underbara nyheter för alla dem som älskar att rota i gamla tidningslägg, för artiklar, släktutredningar, biografier med mera. Hittills har de finländska tidningarna varit digitaliserade till och med 31.12.1929, och sökbara på Nationalbibliotekets webbplats (digikansalliskirjasto.fi). Men tidpunkten för när resten, fram till våra dagar, blir digitalt tillgänglig har tett sig avlägsen. Det går visserligen framåt, men långsamt. Från årsskiftet tillkom ett decennium, och man kan nu fritt bläddra i alla finländska tidningar fram till slutet av 1939.

Men nu alltså för oss svenskspråkiga ett jätteskutt framåt, genom att vi snart får tillgång till hela vår finlandssvenska tidningspress, fram till 2018. (Låt vara med vissa praktiska begränsningar, av upphovsrättsliga skäl, som det här inte finns utrymme att gå in på). Redan från nästa år blir ytterligare ett decennium, till slutet av 1949, fritt tillgängligt på webben. Nästan för bra för att vara sant, eftersom alla förslag i den vägen hittills visat sig svåra att förverkliga.

Har det gamla urklippverket, Brages pressarkiv, därmed spelat ut sin roll? Nej, långtifrån. Även om hela tidningsmaterialet blir tillgängligt i digital form kvarstår det fysiska urklippverkets styrka, just på grund av materialets omfattning. Pressarkivet är klippt uttryckligen med ett speciellt fokus: det svenska Finland. Något som givetvis också är dess svaghet, men framför allt dess styrka. Du får omedelbart fram meningsfulla helheter – en person, en organisation, en händelse eller annat av intresse, i en finlandssvensk kontext – som besparar dig onödigt irrande på nätet. En service som släkttforskare, biografiskrivare, journalister och andra länge varit tacksamma för.

En annan välkommen nyhet för oss som skriver är Svenska kulturfondens projekt Kritikbyrå. En treårig satsning i syfte att hjälpa frilanskritiker genom att dubblera de arvoden de får för sina alster i de finlandssvenska tidningar och tidskrifter som deltar. Projektet kanaliseras via Intresseföreningen för finlandssvenska frilanskritiker, eller IFFF, och är nu inne på andra året. Erfarenheterna hittills har varit enbart positiva. Inte nog med att fattiga frilansare får sina fattiga arvoden dubblade, IFFF ordnar också seminarier och andra evenemang som är mer än välkomna för en yrkesgrupp som vanligen arbetar isolerat – inte minst i dessa tider.

Att kulturarbetare och –kritiker har svårt att få ihop sin ekonomi är ingen nyhet, och det har under åren gjorts många försök att förbättra situationen. Kritikbyrå är i all sin enkelhet ett genialt koncept, och på kulturområdet något av det bästa som hänt på länge. Jag hoppas projektet blir permanent, för vi kan inte underskatta kritikerkårens betydelse för vår kulturs vitalitet. Kritikerna lever dessutom allt farligare i våra dagar, av många orsaker, och är värda allt stöd de kan få.

Det finns alltså även goda nyheter, och ljuspunkter, i denna dystra tid.

Thomas Rosenberg

ÄR SKRIFTSTÄLLARE OCH PUBLICIST, MED FRÅGOR GÄLLANDE FINLANDS-SVENSKHET OCH KULTUR SOM SPECIALITET.

”

Kritikbyrå är i all sin enkelhet ett genialt koncept, och på kulturområdet något av det bästa som hänt på länge.

BARNENS AKADEMI

ska väcka experimentlusten

Tycker du att skolan är för lätt? Att du redan kan allt? I Barnens Akademi får du chansen att lära dig mera, och träffa andra likasinnade. Under fem lördagar får skolbarn bekanta sig med akademisk forskning och delta i olika naturvetenskapliga experiment.

Text Sonja Finholm

Vi är duktiga på att ta hand om elever som behöver extra stöd för inläring, men det behövs också satsningar på de som behöver mera utmaningar. Vi har länge funderat på hur vi kan stöda den här gruppen. Det säger **Niklas Wahlström**, sektorsansvarig för utbildning på Svenska folkskolans vänner.

Resultatet är Barnens Akademi, en femdelad akademisk utbildning för barn i åldern 7–12 år.

– Genom att inviga barn i den akademiska världen och forskningen hoppas vi väcka ett intresse för och skapa en naturlig väg till framtida universitetsstudier, säger han.

Utbildningen ordnas i samarbete med resurscentret Skolresurs vid Centret för livslångt lärande vid Åbo Akademi. Verkstäderna är öppna för alla, och tanken är att fånga upp elever som gärna utmanar sig själv, och skapa ett intresse för naturvetenskaper och teknik. **Tove Jansén**, vetenskaplig koordinator för Skolresurs, talar om att utveckla innovativiteten.

– Finland behöver personer som är bekväma med att våga tänka nytt, och driva utvecklingen framåt. Personer som vågar skapa nya idéer och produkter som vi kan marknadsföra. Och det bästa är om intresset skapas redan i skolåldern.

Tove Jansén säger att mycket av den naturliga vardagliga experimentlusten har försvunnit i takt med att samhället utvecklats och många har flyttat in till städer.

*Förr tillbringade barn
mycket mera tid utomhus,
tittade på molnens rörelser,
lekte i vattenpölar och
följde med hur havet och
sjöarna frös till is och sedan
smälte på våren – såg hur
saker och ting hängde ihop.*

Tove Jansén

– Förr tillbringade barn mycket mera tid utomhus, tittade på molnens rörelser, lekte i vattenpölar och följde med hur havet och sjöarna frös till is och sedan smälte på våren – såg hur saker och ting hängde ihop. Naturen är ett enda stort laboratorium. Det är den här nyfikenheten som vi vill väcka till liv genom att ge barnen en möjlighet att experimentera i riktiga laboratorier.

Barnens Akademi ordnas under fem lördagar. Man får själv välja om man deltar bara enstaka gånger, eller är med på alla

fem verkstäder. Varje verkstad har ett eget tema som kombinerar olika vetenskaper och som presenterar olika forskningsbranscher på ett barnvänligt sätt. Temahelheterna är ännu under planering, men det som redan är klart är helheterna ”Snö och vinter” samt ”Smakskolan”. Alla fem verkstäderna är tvärvetenskapliga. Mycket handlar förstås om naturvetenskap, men man har också plockat in konst och humanistiska ämnen.

För de praktiska arrangemangen står resurscentret Skolresurs. I varje verkstad finns plats för 30 deltagare, och barnen delas in i två grupper enligt ålder. Verkstäderna byggs upp av en inledande föreläsning och sedan får deltagarna jobba praktiskt. Verkstäderna hålls i Aalto Juniors utrymmen, i Helsingfors universitets vetenskapsutbildningscenter samt i vetenskapscentret Heureka laboratorium, och leds av studerande och personal på respektive ställe.

Barnens Akademi är öppet för alla barn i hela Svenskfinland, och det är gratis att delta. Projektet är därmed också ett sätt att ge alla barn samma förutsättningar och utgångsläge när det gäller intresset för vidare studier. Några inträdeskrav finns inte, utan det är först till kvarn som gäller.

– Barnens Akademi är till för alla, inte bara för de duktiga eleverna. Vi vill fånga upp de elever som är intresserade av naturvetenskaper, men även de som kanske inte visste om att de är intresse-

Barnens Akademi vill utmana elever som inte får tillräckligt med utmaningar i den vanliga skolvardagen. FOTO: PIXABAY/VICTORIA BORODINOVA

rade förrän de fått prova på, säger Tove Jansén.

Rent fysiskt kommer utbildningen att ske i huvudstadsregionen.

– Vi hoppas förstås att det här projektet ska ge mersmak, och att utbildningsanordnare även på andra håll i landet blir inspirerade och startar upp egna motsvarande verksamheter, säger Niklas Wahlström.

Det här är första gången en motsvarande helhet med flera tillfällen och teman ordnas på svenska i Finland. Tammerfors universitet har goda erfarenheter av ett liknande projekt. Via deras Lasten Akademia och Juniversity får barn och unga en naturlig inblick i universitetsvärlden via klubbverksamhet, läger och verkstäder. Man vill väcka nyfikenheten och skapa en naturlig lärtig till akademisk forskning. Samma målsättning finns inom det nationella nätverket

Man vill väcka nyfikenheten och skapa en naturlig lärtig till akademisk forskning.

Niklas Wahlström

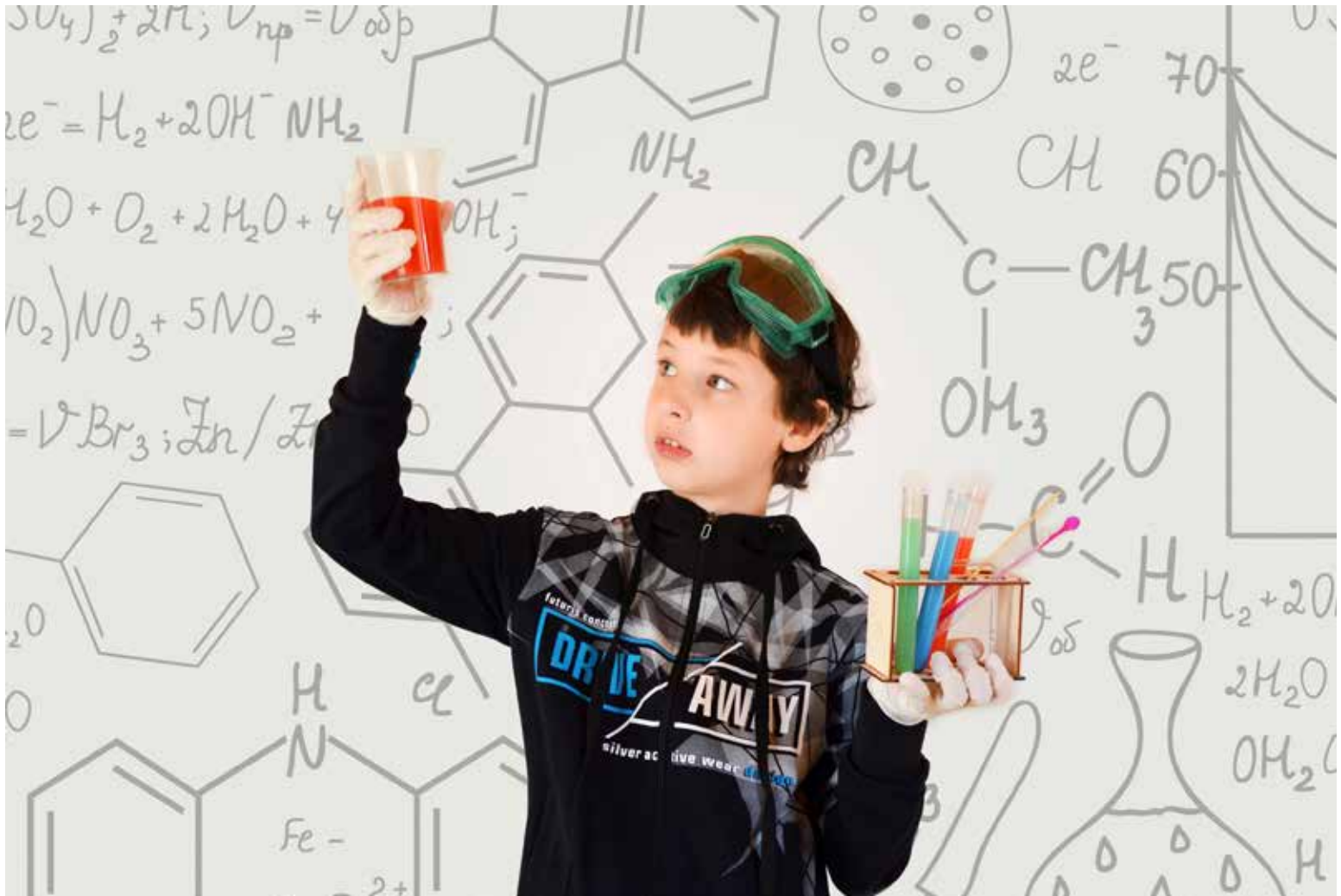
LUMA-center, dit också Skolresurs hör. LUMA jobbar med att inspirera och uppmuntra barn och unga att intressera sig för naturvetenskaper och teknologi.

I den internationella PISA-undersökningen har finländska ungdomar fina resultat i naturvetenskaper och matematik, men däremot ett ganska litet intresse för att studera vidare inom de här områdena. Målsättningen med LUMA:s verksamhet är att informera om vilka studiemöjligheter det finns och om det stora behovet av experter i arbetslivet. Det handlar också om att göra naturvetenskaper till ett naturligt inslag genom hela uppväxttiden, att uppmuntra lärare och stärka utvecklingen av forsknings-

baserad undervisning ända från småbarnsfostran till högskolenivå. En undersökning från Sverige visar att den idé elever i årskurs fem hade om sin egen kommande studieinriktning stämde väl överens med den inriktning de senare valde i gymnasiet.

– Vi har också inspirerats av svenska högskolor som under många år ordnat lördagsföreläsningar för barn. Men vi ville ta ytterligare ett steg och förutom föreläsningsbiten även ge barnen möjlighet att själva vara med och laborera, säger Niklas Wahlström.

Man räknar med att mellan två och fem procent av alla barn är särbegåvade, eller specialbegåvade som det också kallas.

Barnens Akademi är tvärvetenskaplig, och tanken är att laborationerna ska vara en mix av olika ämnen. FOTO: PIXABAY/GERD ALTMANN

– Ordet särbegåvad har tyvärr fått en negativ klang, men det handlar om barn och ungdomar som inte får den intellektuella utmaning de behöver i skolan, de som har förmåga till mer. Det finns också en social dimension, att skapa en mötesplats där de här barnen kan komma i kontakt med andra likasinnade, och förhoppningsvis hitta nya vänner, säger Niklas Wahlström.

De som deltar alla fem gånger får ett examensbevis. Och förhoppningsvis en mersmak av vetenskaplig forskning och en vilja att lära sig ännu mera.

Fotnot: Planeringen inför Barnens Akademi är klar, och verksamheten startar genast då coronaläget tillåter. ■

Läs mera:

www.skolresurs.fi

www.luma.fi

Barnens Akademi

- Tvärvetenskapliga verkstäder för svenskspråkiga barn i åldern 7–12 år.
- En utbildning som ger barnen en utmaning utöver den vanliga skolvardagen.
- Ordnas fem lördagar i samarbete med högskolor och universitet i Helsingforsregionen. Man väljer själv hur många gånger man vill delta.
- Målsättning: Att presentera forskning och den akademiska världen för barn i skolåldern, och att väcka lusten att lära sig mera. Öppet för alla, men riktar sig speciellt till specialbegåvade elever och de som har ett intresse för naturvetenskaper.
- Arrangörer: Initiativet kommer från Svenska folkskolans vänner, som ordnar akademien i samarbete med Stiftelsen Brita Maria Renlunds Minnesfond, resurscentret Skolresurs inom Centret för livslångt lärande vid Åbo Akademi och Yrkeshögskolan Novia.

Yrkis i Karis ett minne blott

Jasså, du jobbar på Yrkis i Karis? Eftersom jag själv är västnylänning, tror jag mig veta vad många ser framför sig när jag berättar om min nya arbetsplats vid yrkesutbildningen Axxell. Kanske en liten mysig skola där ett hundratal frissor, bilmekaniker och några kockar utbildas enligt ett fast schema under ett par års tid. Bråkiga pojkar och någon enstaka flicka som just gått ut nian. Mest knåpar man väl på i någon verkstad.

Det här verkar ännu vara den bild som många människor har av vårt lands högsta yrkesutbildning. Men bilden är däremot hopplöst förlegad. Under de senaste åren har Finland genomfört en gigantisk yrkesskolareform som varit revolutionerande, också internationellt sett.

I dag är ”Yrkis i Karis” en mångfacetterad utbildningsorganisation med verksamhet på hela sju orter i södra Finland. Många av skolans cirka 3000 studerande är vuxenstuderande. Oavsett ålder kan man välja och vraka ur ett enormt och ständigt föränderligt utbildningsutbud, som också kan förverkligas utifrån flexibla tids- och rumsperspektiv. Som exempel kan man byta ut en examensdel mot högskolestudier eller utbilda sig på sin arbetsplats.

Några axplock ur yrkesskolareformen. Lagen skiljer inte längre på ungdoms- och vuxenstuderande. I stället utgår man från synsättet att alla människor lär sig och utbildar sig kontinuerligt från vaggan till graven. Terminer och klasser är ett minne blott. Alla årets vardagar är i princip potentiella antagningsdagar då man kan ”börja skolan”.

Tidigare förvärvat kunnande identifieras och erkänns. Det betyder i korthet att ingen sitter på lektioner och studerar något som den redan kan.

Den personliga lagstadgade utvecklingsplanen för kunnande som görs upp i början av studierna är just så personlig som begreppet antyder. Har man till exempel 3000 studerande har man i princip också 3000 olika utvecklingsplaner.

Allt det här ställer enorma krav på god handledning och det anses också som viktigt på höga nivåer i det finländska utbildningsväsendet. Just nu bereds till exempel ett förslag vid undervisnings- och kulturministeriet för utvecklandet av en strategi för den livslånga handledningen och så finns den kulturpolitiska redogörelsen som är på remiss.

Strax före jul presenterade Finland också en splitterny vägkarta över det kontinuerliga lärandet. Den kan beskrivas som en allomfattande, nationell strategi som berör alla utbildnings- och arbetslivsaktörer. Den bakomliggande processen har varit unik och vägkartan har tagits fram av en parlamentariskt tillsatt grupp tillsammans med många andra aktörer.

Vägkartan behövs på grund av arbetslivets omstrukturering, utvecklad teknologi, demografiska förändringar och inte minst covid-19 som ritat om hela kartan för individens livslånga lärande.

Under de 30 senaste åren har Finland också förlorat över en halv miljon arbetsplatser där det tidigare räckte med grundskoleutbildning. De nya arbetsplatserna som uppstår kräver ökat och ett helt annat kunnande.

Så du som tror att ”Yrkis i Karis” eller ”Yrkis någon annanstans” ännu finns i sin 80-tals variant, behöver kanske uppdatera dig lite. Kanske inom ramarna för just ditt kontinuerliga lärande.

Camilla Lindberg

CAMILLA LINDBERG ÄR LÄRARE, JOURNALIST OCH HAR ÄVEN SKRIVIT FLERA PLATS BIOGRAFIER.

”

Alla årets vardagar är i princip potentiella antagningsdagar då man kan ”börja skolan”.

Nytt stipendium: Fler lärare ska höras i skoldebatten

Text *Christine Skogman*

*SFV lanserar ett nytt stipendium: Skrivarstipendium för lärare. Syftet med stipendiet är att ge lärarna verktyg att aktivt delta i det offentliga samtalet om skola och utbildning. Stipendiemottagarna får kostnadsfritt delta i den fem dagar långa skrivarkursen **Lärare skriver** på Nordens Folkhögskola Biskops Arnö i Sverige.*

Genom kursen får lärarna verktyg att omvandla sina erfarenheter från skolvardagen till en nyanserad och kollektiv beskrivning av lärarens och skolans uppdrag och vardag, i olika typer av texter och inlägg i media.

Niklas Wahlström, sektorsansvarig för utbildning på SFV, hoppas att lärarna själva vill ta ett aktivare grepp om beskrivningen av skolans viktiga

och samhällsnyttiga roll, och påverka utvecklingen.

– Vi vill stärka lärarnas intresse och mod att göra sina röster hörda i det offentliga rummet. Genom att sätta ord på den tysta kunskap som finns om till exempel pedagogik och läroplaner kan lärarna bidra till en god utveckling inom skola och utbildning. Rösterna från lärarfältet öppnar också upp allmänhetens förståelse för verksamheten i dagens skola och dess betydelse för indi-

viden och samhället, säger Wahlström.

SFV ger årligen två lärare möjlighet att delta i kursen, som arrangeras sommartid.

Stipendiet är ett samarbete mellan SFV, Lärarstiftelsen i Sverige och Biskops Arnö, som sedan 2012 genomfört kursen Lärare skriver på Lärarstiftelsens uppdrag.

– Det är med stor glädje vi nu går in i samarbete med Svenska folkskolans vänner. Vi ser fram emot sommarens skrivarkurs och kommande utbyte, säger **Eva-Lis Sirén**, Lärarstiftelsens ordförande.

Stipendiet kan sökas av yrkesverksamma lärare på förskola, första eller andra stadiet, samt av elev- och studiehandledare. Den sökande ska vara verk-

Ansök
senast 28.2 på
sfv.fi/
skrivarstipendium

Kursen Lärare skriver

År 2021 arrangeras kursen Lärare skriver under vecka 26: 28.6–2.7.

Genom kursen får du verktyg att aktivt delta i det offentliga samtalet. Du får möjlighet att skriva olika typer av texter med utgångspunkt från dina erfarenheter, din yrkesroll och från skolans värld. På så sätt kan du bidra till en mer nyanserad bild av en yrkeskår som tar ett stort ansvar för lärandet i våra skolor, varje dag. I förlängningen handlar det om att ta kontroll över beskrivningen av skolans viktiga och samhällsnyttiga roll och påverka utvecklingen.

Du väljer själv temat och formen för din text: debattartikel, krönika eller kanske en essä. Vi diskuterar saker som berättarteknik, stil, ton och avgränsning. Vi läser och analyserar andras texter. Du får naturligtvis tid att arbeta med din egen text. Sommaren 2021 leds kursen av författaren **Håkan Söderberg**.

Till kursen antas sammanlagt 15 deltagare, av vilka två är reserverade för SFV:s stipendiater.

”

Vi vill stärka lärarnas intresse och mod att göra sina röster hörda i det offentliga rummet.

sam i en svenskspråkig förskola eller skola i Finland. Ansökningstiden för stipendiet är 25.1–28.2.2021. Ansökan sänds in elektroniskt på sfv.fi/skrivarstipendium.

SFV:s styrelse fattar beslut om stipendiemottagarna i mars. Stipendierna delas ut på SFV:s vår- och utdelningsfest i april 2021. ■

FOTO: RABBE SANDELIN

Text *Sonja Finholm*

Nu är det pappas tur

ATT LÄSA

I daghemmet Trivselvråns bibliotek finns 40 nya böcker – och de flesta är så kallade traditionella pojkböcker. Många handlar om teknik, fordon, rymden och fotboll. Nästa steg är att engagera papporna i högläsningen.

Trivselvråns daghem i Karleby har under många år fokuserat på språk och läsning, och den här terminen lanseras ett nytt läsprogram – Pappa läser.

– Många undersökningar visar att pojkarna tyvärr läser mindre än flickor. Därför har vi nu valt att fokusera på pojkarna, och papporna.

Det säger verksamhetsledare **Katja Liimatta-Åström**.

Det första steget var att komplettera daghemmets boksamling genom att köpa in nya böcker. Tack vare bidrag från fonder och stiftelser har daghemmets bibliotek fyllts på med 40 nya böcker, och de flesta är vad man traditionellt brukar kalla pojkböcker. Här hittar vi Mulle Meck, Billy, fotbollsböcker, och många faktaböcker om teknik och fordon. I soffan sitter **Elmer Rasmus** och **Isak Haikka** och bläddrar i en faktabok om skogens djur.

– Titta, här är en älg med ljus i kronan, precis som en luciaälg, säger femåriga Elmer Rasmus och visar bilden för sin kompis.

De hittar också en mus utan öron, och efter det kan pojkarna inte sluta skratta.

– Om pojkarna själva får välja läser de helst den här typen av böcker – det är

inget vi varken kan eller vill styra, säger Katja Liimatta-Åström.

De nya böckerna är i flitig användning. De tre avdelningarna har plockat åt sig av nyheterna, och nu i februari startade den andra delen av projektet. När papporna kommer och hämtar sina barn får de tillsammans välja en bok som de lånar och läser där hemma.

– När de läst klart får de tillsammans fylla i en liten lapp om vilken bok de läst och vad de tyckte om den. Sedan klistrar vi upp alla lapparna på ett stort lästräd i biblioteket.

I samband med projektet har man också renoverat biblioteket, och inrett en läshörna.

Att läsa högt för sitt barn är ett av de mest effektiva sätten att påverka barnets läsvanor. Enligt en undersökning bland finländska föräldrar till barn i 2–3-årsåldern är det bara drygt 30 procent av mammorna och under 25 procent av papporna som läser högt för sina barn. Forskning visar också att speciellt pojkar behöver förebilder. När pappor läser högt för sina söner stärks deras läs-motivation.

– Det här är också min erfarenhet. Vi behöver uppmuntra papporna att läsa mera. Det har också visat sig att papporna ofta väljer svårare böcker, vilket

gynnar barnets språkutveckling och ord-förråd, säger Katja Liimatta-Åström.

Inspirationen till projektet Pappa läser kom ursprungligen från den nationella kampanjen Man läser.

– Att satsa på böcker som intresserar pojkarna är vårt sätt att inspirera både pojkarna och papporna. Och vi märkte att det finns hur mycket böcker som helst att välja mellan. Det är vår egen personal som valt ut böckerna, och vi har ännu några leveranser på kommande, säger Katja Liimatta-Åström.

Med hjälp av Vännerna

ETT EGET BIBLIOTEK PÅ DAGHEMMET TRIVSELVRÅN

Fokusområde: Högklassig språkpedagogik och språkmedvetenhet

Beviljat ändamål: Biblioteksprojekt i Daghemmet Trivselvrån

Bidragmottagare: Barnhemsföreningen i Gamla Karleby r.f.

Beviljat belopp: 3 000 euro

Tidsperiod: 04–09.2020

Förväntat resultat: Ökat intresse för läsning i synnerhet bland pojkar och ökad delaktighet bland daghemsbarnen i anskaffningarna.

Föreståndare Katja Liimatta-Åström läser för Wilmer Rasmus, Elliot Mattila och Adrian Kavilo.

Några av de nya böckerna.

Daghemmet Trivselvrån

- Privat svenskspråkigt daghem i Karleby.
- Drivs av Barnhemsföreningen i Gamla Karleby.
- Verksamheten baserar sig på en kristen livssyn.
- Har 56 platser i tre avdelningar: Två för 3–5-åringar och en småbarnsavdelning för 0–3-åringar.
- Daghemmet grundades 1965, som ett komplement till den barnhemsverksamhet som föreningen startade redan 1901.

Isak Haikka

Tack vare fondbidrag och projektet Pappa läser har Katja Liimatta-Åström kunnat köpa nya böcker till daghemmet.

Fem fakta om små barn och läsande

- 1. Visa att du läser.** Det första steget för att få barn att läsa är att läsa själv. Föräldrarnas läsvanor och inställning till böcker har en avgörande betydelse för barnets läskompetens.
- 2. Barnet gör som du gör.** Förebilder är viktiga, speciellt för pojkar. När pappor läser högt för sina söner stärks deras läsmotivation.
- 3. Även en baby läser.** Nyfödda barn njuter av högläsning, rim och ramsor. När man följer med barns ögonrörelser har man kommit fram till att babyn har större ordförråd än man tidigare trott.
- 4. Ju tidigare desto bättre.** Barnets första år är avgörande för den språkliga utvecklingen och läskompetensen. Om man börjar med högläsning för babyn har det stor betydelse för en hur god läsare hen blir som ung och vuxen.
- 5. En naturlig del av vardagen.** Vad du läser är inte så viktigt. Fokusera i stället på den gemensamma lässtunden, att barnet får stifta bekantskap med böcker och ser läsande vuxna. Antalet böcker i hemmet fungerar som modell för läsning och har också ett samband med barnens läskunnighet.

Nytt datorspel främjar kulturell mångfald

Text Camilla Lindberg ~ Illustration Tuuli Hypén

Genom projektet Pelimo får lärare i hela landet kostnadsfri hjälp med att tackla det högaktuella ämnet diversitet och kulturell mångfald. Det sker via ett adaptivt datorspel och en diger lärarguide som utkommer på svenska.

Det blev en ögonöppnare för oss hur stor mångfald det faktiskt finns i Svenskfinland. Ofta tänker man kanske att det inte finns så många elever med invandrarbakgrund i våra skolor.

Det säger utbildningsplaneraren **Kia Lundqvist** från Brahea-centret vid Åbo Universitet.

PÅVERKAN GENOM EGNA VAL. Den här insikten kom efter att man introducerat projektet Pelimo för lärarna i de svenskspråkiga skolorna. Inom ramarna för projektet har det utvecklats ett digitalt spel för årskurserna 4–6 inom undervisningen för samhällslära och kulturell mångfald. Undervisningen ska enligt

den nya läroplanen befrämja kulturell mångfald.

Till spelet hör en diger guide som omfattar 140 sidor matnyttigt material för lärare. Spelet är ett adaptivt rollspel med tre huvudkaraktärer från olika kulturella bakgrunder. Den enskilda eleven kan sedan påverka handlingen och utgången genom sina egna val.

– Tanken har varit att spelet ska locka eleverna att ta till sig frågor om diversitet, inkludering, mångfald och olikheter på ett nytt och spännande sätt, säger **Kia Lundqvist**.

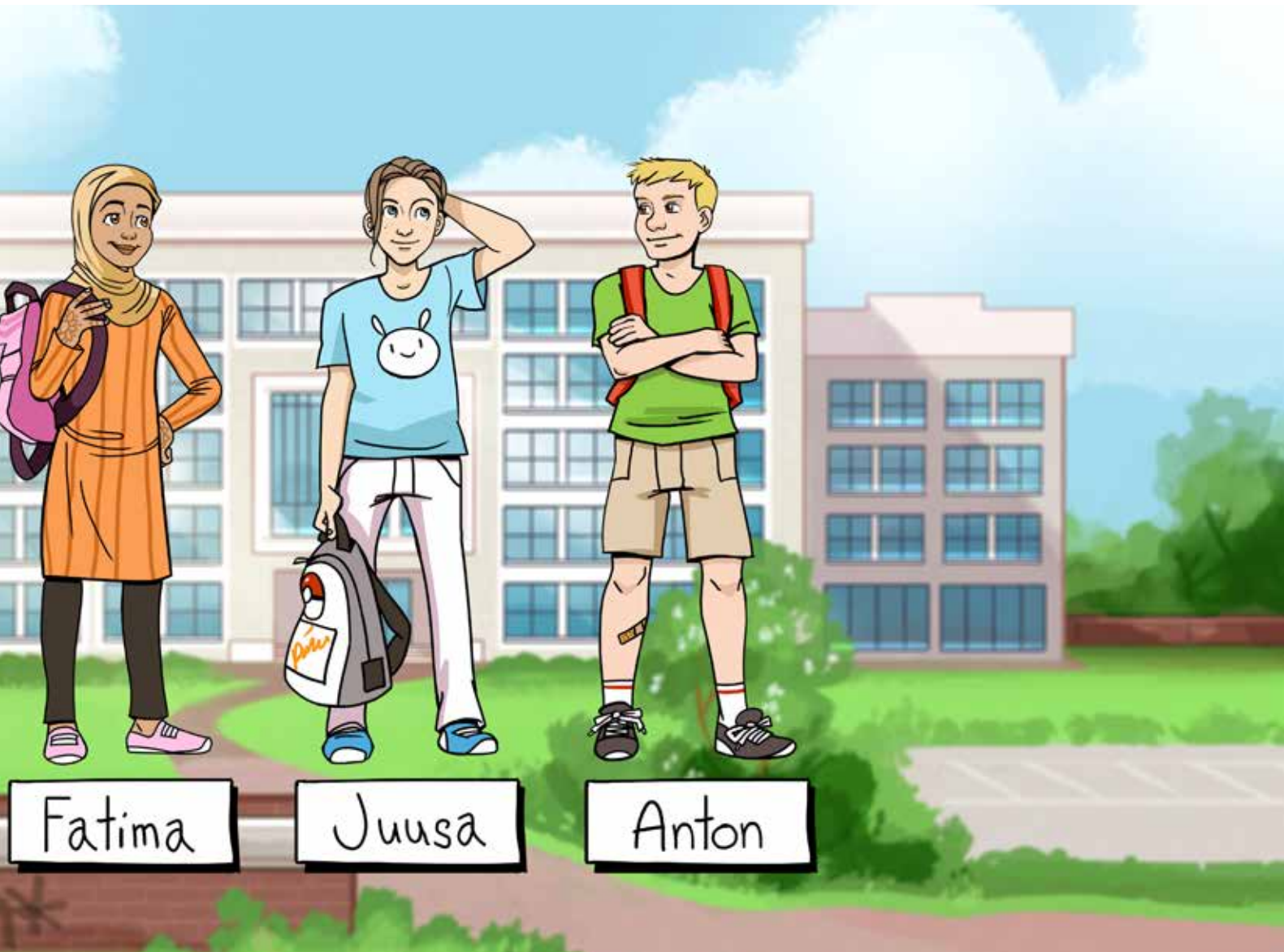
Bakom projektet står Åbo yrkes-högskola, Humanistiska yrkeshögskolan och Åbo Universitet. Huvudfinansieringen kommer från Utbildningsstyrelsen, men SFV har varit med och

finansierat den svenskspråkiga lärarguiden.

– Den fanns av någon anledning inte med i huvudfinansieringen, och vi ansåg att det var mycket viktigt att också få lärarguiden utgiven på svenska, säger **Kia Lundqvist**.

DIVERSITET EN RIKEDOM. – Under en viss strategitid arbetar SFV:s olika sektorer med vissa specifika fokusområden. Ett av de stora målen inom utbildningen som vi jobbar för just nu är att alla människor i samhället ska beredas lika stora möjligheter att lära sig, säger **Niklas Wahlström** som är sektoransvarig för utbildningsfrågorna vid SFV.

Det innebär att individuella behov ska beaktas. SFV har därför valt att stöda

dylika projekt, och Pelimo är endast ett av flera inom samma ämneskategori.

– Vi lever just nu i ett samhälle där vi strävar efter att vara inkluderande. Diversitet ses som en rikedom, och då behöver vi också stöda de grupper vi kanske inte genast omfattar som normen, säger Niklas Wahlström.

Han betonar att många lärare omfattar de värderingar som stöder en inkluderande kultur, men att de upplever att de inte har den kunskap om minoriteter och andra kulturer som behövs för att kunna fostra barn och unga enligt de här värderingarna.

OLIKA SORTERS OLIKHETER. – I lärarguiden berättar vi om projektet och där finns också information som hjälper

lärarna att hitta andra informationskanaler där de kan få ytterligare kunskap. Men i huvudsak består guiden av idéer och uppgifter som lärarna kan använda direkt i klassrummet, säger Kia Lundqvist.

Tanken är nu att lärare i hela landet ska få kostnadsfri tillgång till materialet.

– Vi som deltagit i projektet arbetar med kulturell mångfald på olika nivåer. Vi har utgått från ett brett material med internationell spänvid. Vi har i materialet försökt belysa många olika sorters olikheter i vårt samhälle. Det har varit intressant att få vara med och producera något så nytt som ett spel, säger Kia Lundqvist. ■

Läs mera om Pelimo:
pelimo.turkuamk.fi/pa-svenska/

PELIMO

Med hjälp av Vännerna

PELIMO

Fokusområde: En verksamhetskultur som främjar jämlikhet och nytänkande

Beviljat ändamål: PELIMO - mobilspelets lärarhandledning på svenska

Bidragmottagare: Åbo universitet, Brahea Centre

Beviljat belopp: 8 000 euro

Tidsperiod: 2019–2020

Förväntat resultat: Ökade färdigheter bland lärare att behandla frågor som gäller mångkulturalism och diversitet

Nu blir det lättare att gå vidare i musikstudierna

Text Rabbe Sandelin

Det har länge saknas tydliga riktlinjer och en struktur för möjligheterna till högre musikutbildning på svenska i Finland. Nu går Lappfjärds folkhögskola i bräschen för ett projekt som ska öka intresset och förståelsen för musikutbildningen, genom att studievägar, validering, studietakt, målsättningar och möjligheter förtydligas.

Genom en bredare studieväg och fler möjligheter kan intresset för musikutbildning bibehållas genom hela utbildningen, berättar Casper Sahlström på Lappfjärds folkhögskola.

– Den studerande blir bättre motiverad och kan enligt nivå och studietakt ta sig framåt. I förlängningen är syftet att projektet även ska höja musikutbildningens profil och generera flera sökande till de olika musikutbildningsinstanserna. På det sättet tryggar vi att det i framtiden finns musikutbildning på olika nivåer på svenska i Finland.

Inledande diskussioner om projektet fördes redan 2018. Det konkretaste resultatet just nu är webbsidan www.musikutbildning.fi, som med sin överblick riktar sig till alla som har med musikutbildning att göra: studerande och studiehandledare samt administratörer och lärare i de olika utbildningsinstanserna.

– Webbsidans uppgift är att på bred front berätta hur man kan studera musik, musikproduktion, musikpedagogik och ljudteknik i Svenskfinland. Det är viktigt att poängtera att projektet inte enbart syns som en snygg webbsida med information, utan att det också är ett nätverk för de olika musikutbildningsinstanserna.

Casper Sahlström. FOTO: JACOB ÅBERG

STUDERA PÅ ANNAN ORT? Nu finns alltså på ett och samma ställe en inkörsport till musikutbildningens djupa och breda kunskap, som även tydliggör regionala valmöjligheter för den som till exempel vill studera musik eller musikproduktion på annan ort än hemorten.

– Via den nya webbsidan och våra sociala medier bjuder vi nu in till en levande form av studieguide där studieväg, målsättningar och möjligheter öppnas för den som vill gå vidare i sina musikstudier, och som just nu funderar på framtiden. Och

man kan dessutom ta direkt kontakt med riktiga människor ifall det uppstår frågor.

Inom ramen för samarbetsprojektet ska studerandesamarbeten och studerandeutbyten också bli möjliga och uppmuntras. Samarbetsavtal för studiestigar har nu tecknats med Novia YH-musik och YA-musik. Även österbottniska musikinstitut, österbottniska musikgymnasier och folkhögskolan Lärkkulla i Karis ingår.

– Modellen görs till en början mellan svenskspråkiga utbildningsarrangörer. I steg två siktar vi också på att integrera finskspråkiga musikutbildningsinstanser i studiestigarna. ■

www.musikutbildning.fi

Med hjälp av Vännerna

MUSIKSTIGAR

Fokusområde: Professionella organisationer

Beviljat ändamål: Utbildningstigar

Bidragmottagare: Lappfjärds folkhögskola

Beviljat belopp: 10 000 euro

Tidsperiod: 1.1.2019–31.12.2019

Förväntat resultat: Att synliggöra och förtydliga utbildningstigar i musik på svenska i Finland. Studievägen vidare för en elev som exempelvis utbildat sig vid en folkhögskola ska klargöras.

Frilansjournalisten

LISELOTT LINDSTRÖM

öppnar våra ögon för ett nytt Afrika

Liselott Lindström har i tre år varit stationerad i Nairobi i Kenya, och levererar material till finska Yleisradio och svenska SVT. Hon skriver även för Hufvudstadsbladet.

Text *Rabbe Sandelin*

Priset betyder jättemycket för mig personligen, och jag är också glad att det gick till en frilansjournalist. Jobbet utan en redaktion och kolleger är ganska tungt och ensamt, så priset visar för mig att det finns verklig uppskattning för mitt arbete.

Lindström beskriver frilansarens vardag som att man är på distansjobb hela tiden.

– Det finns inga redaktionsmöten, inga möten kring kaffemaskinen. Därför blir familjens och vännernas stöd viktigt, också att de orkar lyssna på mina utbrott – som då en uppdragsgivare började förhandla om rabatt på mitt arbete efter en vecka av tolvtimmars arbetsdagar.

JOBDET I FÖRSTA RUMMET. Liselott Lindström säger att jobbet just nu är nummer ett i hennes liv.

– Jag har ensam flyttat till Nairobi eftersom det här är det jag vill göra. Yrkesrollen är just nu en jättestark del av min identitet.

Lindström arbetar som så kallad *stringer*. Hon förklarar vad det innebär:

– Arbetsförhållandet till SVT och YLE handlar inte om en anställning, och uppdragsgivarna är inte heller bundna av att köpa ett visst antal rapporter år-

Liselott Lindström i Beira, Mocambique.

FOTO: SAMUEL LARSSON

”

Jag har ensam flyttat till Nairobi eftersom det här är det jag vill göra. Yrkesrollen är just nu en jättestark del av min identitet.

ligen. Däremot kan de inte använda sig av andra frilansare ifall jag bevakar en viss händelse. Och samtidigt får jag inte jobba för konkurrenter.

Eftersom Lindström främst jobbar på finska för YLE, skriver hon också för *Hufvudstadsbladet*, som de övriga uppdragsgivarna i detta sammanhang inte ser som en konkurrent.

– Jag skrev också nyligen några tidningsartiklar, och jobbar också för olika organisationer. Så bara man kommer överens med uppdragsgivarna är det nog flexibelt.

RAPPORTUPPSLAG OCH BESTÄLLNINGAR.

Lindström berättar att det oftast går så att hon för hemmaredaktionerna föreslår rapportidéer kring aktuella afrikanska ämnen.

– Emellanåt kommer det också direkta beställningar från SVT eller YLE, speciellt om en det är fråga om ett pågående nyhetsläge, där de gärna vill ha med mig i en livesändning.

Lindström berättar att radio är hennes eget gebit och även det medium hon mest hade tänkt använda då hon började som frilans i Nairobi för tre år sedan.

– Idag kan man ändå säga att det är lika viktigt att kunna hantera bild och levande bilder.

GOD TUR KRÄVER FÖRBEREDELSE.

Lindströms arbete i Afrika fick en flygande start. Efter flera år på olika redaktioner bestämde hon sig för att bli frilans på heltid, och bokade en resa till Sydafrika där hon skulle delta i en konferens.

– Men så fort jag landade var telefonen full med meddelanden om en statskupp i Zimbabwe. Jag hade redan tidigare haft →

Ombord på en flodbåt i Kongo. FOTO: SAMI SILLANPÄÄ

Liselott Lindström och Hanna Nordenswan i Baidoa, Somalia. FOTO: AHMED ALI

kontakt med finska YLE om resan, och nu ville både finska och svenska YLE att jag skulle åka dit.

Lindström hade inte jobbat på finska före det och hon tvivlade en aning på att hennes finska var tillräcklig stark.

– En kompis skickade efteråt ett meddelande om hur bra jobb jag gjort. Jag svarade att jag bara haft god tur, då jag råkade befinna mig i Johannesburg precis då det blev en statskupp i Zimbabwe. Men då svarade kompisens, att för att ha god tur måste man vara väl förberedd. Det är ett motto som jag burit med mig sedan dess.

OMÄNSKLIGT ATT FÖRSÖKA TÄCKA HELA AFRIKA. Liselott Lindström konstaterar ändå att det nästan är en omänsklig uppgift att täcka hela Afrika med kontinentens 54 länder. Hittills har hon besökt cirka 15 afrikanska länder, och att hon känner sig konstant otillräcklig.

– Det är lika långt mellan Khartoum i Sudan och Johannes-

FOTO: FREDRIK LERNERYD

burg i Sydafrika som mellan Helsingfors och Doha i Qatar. I radio går det ganska bra att sitta i sin hemmastudio och berätta vad som pågår även i andra ändan av kontinenten, men när det gäller tv och bildreportage får man lov att resa. Men eftersom jag förstås inte hela tiden kan resa, blir det onekligen så att jag bevakar Östafrika i större grad.

VÄGEN TILL AFRIKA STARTADE I BARNDOMEN. Hos Liselott Lindström fanns det ända från början en viss målmedvetenhet bakom strävandena att komma till Afrika.

– Många har frågat hur det kom sig att jag hamnade just här. Första gången jag åkte söder om Sahara så var det på ett universitetsutbyte år 2010. Då skrev jag i ansökan att jag länge haft en dröm om att få åka dit. Men varifrån den drömmen kom vet jag inte riktigt, kanske har det att göra med att min studieinriktning var u-landsforskning?

Intresset för Afrika kanske också delvis också härstammar från hennes barndom.

– När jag var liten reste vi mycket med min mamma som jobbade på universitet och var ensamförsörjare, så både jag och min bror fick följa med på alla möjliga resor, mest till Kina. Kanske jag då fick ett sug efter att uppleva mera av världen.

TYDLIG MARKNADSNISCH. När det gällde Afrikareporteringen upptäckte Lindström tidigt att det fanns en marknadsnisch som ingen fyllde. Och fortfarande dominerar de finska utrikesreportagen av länder som Ryssland och USA.

– Nu fick jag en chans att jobba med mitt drömjobb. Jag hör ju till dem som tycker att utrikesjournalistiken hör till den absolut viktigaste journalistiken, speciellt kanske under ett år som 2020 som dominerades av pandemin. Då blir journalistiken ännu mer ett fönster mot världen som kan öka solidaritet och förståelse, och som åtminstone för en liten stund kan få oss att lyfta blicken från vår egen navel.

På många håll finns fortfarande uppfattningen om att det bara får finnas ett narrativ om Afrika, det om fattigdom och elände. Eller att om man rapporterar från Afrika så borde reportagen ha ett Finlandsperspektiv,

– Men nu märker jag att mitt arbete lett till att åtminstone diskussionen om vår bild av Afrika verkar få fart. Framför allt måste bilden av Afrika bli bredare och mer mångsidig.

Alla länder har så olika traditioner – man får hela tiden fundera över hur man bör bete sig, eller vilka frågor man överhuvud kan ställa.

FRUSTRATIONER I ARBETET. På frågan om något i Afrika fortfarande överraskar efter tre år, svarar Lindström att överraskningsmomenten egentligen är ganska få.

– Däremot kan man säga att det fortfarande dyker upp många frustrationer, men att det inte är speciellt överraskande.

Lindström var nyligen i Kongo. Hon säger att en korrespondent mycket fort måste lära sig läsa av både de uppenbara signalerna, och de mer antydda.

– I alla korrumperade system blir det fråga om en balansgång. Hur långt bör man gå de officiella vägarna, och hur

mycket ska man utnyttja inofficiella kanaler? Eller går det helt enkelt att strunta helt i de officiella reglerna, som oftast bara finns till för att förhindra ditt journalistiska arbete?

I Kongo skulle Lindström som pressackrediterad reporter göra reportage om barnarbetskraft i gruvorna, men trots det behövde hon separat guvernörens tillstånd för att få göra sitt jobb.

– Ska vi då sitta och vänta på ett tillstånd som vi med största sannolikhet aldrig kommer att få? Eller struntar vi i det, och gör jobbet ändå?

OSYNLIGA MEDARBETARE. Då det gäller att tolka signaler och trampa rätt får Liselott Lindström hjälp.

– Även om en frilansare är sin egen arbetsgivare är det viktigt att poängtera att jag aldrig jobbar fullständigt ensam. Jag samarbetar konstant med en mängd duktiga människor som till exempel hjälper mig med tolkning eller med att fixa intervjuer. De här människorna är ovärderliga eftersom de också hjälper en att tyda den lokala kulturen. Alla länder har så olika traditioner – man får hela tiden fundera över hur man bör bete sig, eller vilka frågor man överhuvud kan ställa.

Lindström gör också mycket arbete som aldrig syns i tv-rutan eller hörs i radion.

– Det är jättemycket pappersarbete och byråkrati som måste klaras av för att jobba här. Jag har precis använt en hel arbetsdag för att söka ackreditering till Uganda.

GÖR DET DU BRINER FÖR, VÄNTA INTE.

Lindströms tips till blivande journalister som är intresserade av att göra något de brinner för är att inte sitta och vänta på att en lämplig tjänst blir ledig på någon redaktion.

– Det kan ta länge, och det finns dessutom inga garantier att du får jobbet. Gå i stället ut och gör det du vill göra! Om du är väl förberedd händer det också att du får lite tur på vägen! ■

Topeliuspriset – det finlandssvenska publicistpriset 2021

- Priset på 7 500 euro delades ut virtuellt den 14 januari, som är Zacharias Topelius födelsedag. Utdelningen kan ses på www.sfv.fi/topelius

- Prisjuryns motivering lyder: Liselott Lindström har med sin sakkunniga, mångsidiga och multimediala bevakning ökat och nyanserat omvärldens kunskap om Afrika – en förfördelad kontinent i västerländsk journalistik. Hon är en skicklig och ambitiös journalist, vars relevanta rapportering på två språk och till flera länder konsekvent vittnar om initiativrikedom och mod. Hennes grundmurade kunskap och flitiga resande, också till länder med få journalister på plats, ger i kombination med gräsrotsperspektiv och lokala vittnesmål mervärde och stor trovärdighet.

- Topeliuspriset på 7 500 euro riktas till en svenskspråkig finländsk journalist, och ges enligt statuterna “för en aktiv pågående journalistisk gärning till en person som visat betydande skicklighet i sitt journalistiska värv, bestående av såväl originalitet, civilkurage som finesse”. SFV och Publicistförbundet har sedan år 1990 delat ut Topeliuspriset, som uppkom då SFV och Publicistförbundet sammanslog SFV:s Topeliuspris och Publicistförbundets publicistpris, som delats ut sedan 1957.

Personcentrerad vårdkultur utgår från individen och märks genomgripande i vardagen, som attityder, blickar, bemötande och beröring. Ett artistbesök behöver inte vara tjo och tjim, på bilden en lugn stund med närhet.

Serviceboendets vardag blev soligare med individen i fokus

Text Anna Kujala ~ Foto Anna-Kajsa Edström

*Sol i minnet, en treårig Kultur i vården-satsning, avslutades 2020. Projektet utmynnade boken **Sol i minnet – i vårdkonsten** skriven av Taina Semi och Lilli Sukula-Lindblom. Den är tänkt som handbok och inspiration för vårdare, anhöriga till minnessjuka och andra intresserade. Handboken kan beställas via hemsidan www.soliminnet.fi.*

Tre serviceboenden för personer med minnessjukdom och sex så kallade satelliter deltog i projektet. Dessutom utbildades trettio coacher, som kan utbilda andra i personcentrerad vård.

Vid projektets start var **Bernadetta Stenström**, boendeenhetschef på Villa Anemone, ett av de utvalda serviceboendena.

– Andra enheter hade lagts ner och personalen kom till Villa Anemone från många håll. Det var ett virrvarr, vi saknade ett enhetligt sätt att arbeta. Jag kände att vi behövde utomstående hjälp.

PERSONALEN VAR AV ANNAN ÅSIKT.

– De tyckte att de hade nog med att klara vardagen, att delta i ett projekt skulle innebära mera arbete. Det första projektåret var motigt, men när alla så småningom såg vartåt vi var på väg ändrades uppfattningarna.

Bernadetta minns att det fanns en rädsla för vad som skulle hända efter projektet.

– Men den nya arbetskulturen har levt kvar. När jag kommer in på avdelningen i dag känner jag lugnet. Ingen har bråttom, det är trivsamt.

Man har gått in för egenvårdare, som känner klienten bra. Det finns också vårdare som regelbundet har dagar avsatta för att bearbeta arbetskulturen.

– Det behöver inte vara så stora, dyra satsningar. Det är ju i grund och botten

fråga om attityder, att bry sig om och lyssna på klienterna, att erbjuda klienterna ett gott liv, konstaterar Bernadetta.

Projektledaren **Lilli Sukula-Lindblom** har lång erfarenhet av att arbeta inom vården som artist.

– Serviceboendet är klientens hem. Målet var att stärka personalens förståelse för en vårdkultur där man koncentrerar sig på varje individ i stället för på en uppgift.

Rättesnöret var livslångt lärande, en utveckling av yrkesidentiteten och en ändring i atmosfär och attityder. Pop-up kaféer, en tråkig toa som förvandlades till en inbjudande salong, boendets gård som blev Korteshjärvi där man åkte skidor i rullstol är konkreta resultat på hur vardagen blev roligare för klienterna.

Man ville också få igång ett genuint samarbete mellan de olika yrkesgrupperna, vårdpersonal, volontärer och artister.

– Det är viktigt att det på en avdelning finns gemensamma spelregler och att man jobbar tillsammans, är i samma båt.

Att bli hörd, sedd och bekräftad är lika viktigt för personalen som för klienterna. Målet är att alla är involverade, även de anhöriga, säger Lilli.

Sol i minnet initierades och finansierades av Svenska folkskolans vänner, Konstsamfundet och Svenska kulturfonden.

– Olika konstformer har en oerhört stark förmåga att förmedla känslor, något som artificiell intelligens förmodligen aldrig kommer att kunna överträffa. Sol i minnet-projektet är ett ypperligt exempel på detta där den mänskliga vården uppnår en helt annan dimension tack vare konsten. Glädjande är också att projektet skapat en bestående modell som allt fler kan ta till sig, säger **Viveka Åberg**, sektorsansvarig vid SFV. ■

SFV

Med hjälp av Vännerna

SOL I MINNET

Fokusområde: Bärkraftiga modeller för långsiktig kulturverksamhet

Beviljat ändamål: Kultur integrerat i äldre vården

Bidragsmottagare: Teater Geist

Beviljat belopp: 90 000 euro

Tidsperiod: 1917–2020

Förväntat resultat: Förhöjd livskvalitet bland äldre genom införandet av konst i äldre vården.

Bokcirkel

gav lärarna nya insikter

Text & Foto *Sonja Finholm*

Rektorn Robert Backman ville göra något för att sporra lärarkåren, men är trött på den digitala envägskommunikationen. Lösningen blev en bokcirkel, och en pedagogisk djupdykning i ämnet inläring. – Tänk att ett så enkelt koncept som en bokcirkel kan ge oss så mycket, säger lärarna som deltog.

Boken *Hur vi lär* är en riktig tegelsten, 400 sidor forskningsbaserad text om hur inläringen fungerar i olika situationer. Att välja den för en bokcirkel kan verka både vågat och utmanande, men lärarkåren i Norra Korsholms skola är nöjd med bokvalet.

– Jag tror inte att jag hade läst just den här boken annars, men jag är glad att jag fick chansen. Den gav mig många värdefulla insikter. Men inte bara boken, utan hela konceptet med en bokcirkel, säger läraren **Jonas Klingenberg**.

Projektet är ett resultat av Svenska folkskolans vänners bokcirkel med samma tema som hölls hösten 2020. Rektor **Robert Backman** var en av de lärare som deltog och han visste genast att det här är något han vill föra vidare till sina egna kolleger.

– Jag fastnade för innehållet, och tänkte direkt att det här är en bok som kan användas i samband med någon

form av fortbildning. Samtidigt är jag innerligt trött på alla digitala seminarier coronan fört med sig och den ensidiga kommunikationen det lätt blir. I stället för en onlinekurs valde jag starta en bokcirkel för lärarna.

Niklas Wahlström, sektorsansvarig för utbildning på Svenska folkskolans vänners, ville göra något för skolorna, något som fungerar i dessa coronatider och som uppmuntrar lärarna. Resultatet blev ett pedagogiskt bokprojekt i tre delar – utlottning av en bok, en bokcirkel samt möjligheten att delta i en utbildningsmessa.

– Vi köpte in 100 exemplar av boken *Hur vi lär* som vi lottade ut bland 400 intresserade lärare. Samtidigt kunde man anmäla sig till en bokcirkel och delta i en utlottning av en resa till en utbildningsmessa i Tyskland.

Bokcirkeln hade 17 deltagare från olika håll i Svenskfinland. Niklas Wahlström är själv lärare och har tidigare jobbat som rektor på Gymnasiet Grankulla sam-

skola, men det här var första gången han ledde en bokcirkel.

– Det gäller att hela tiden ligga steget före deltagarna. Jag läste kapitlen på förhand och inför varje träff fick deltagarna ett antal instuderingsfrågor som de sedan fick diskutera i mindre grupper. Tanken med frågorna var att hjälpa dem att fokusera på ett visst innehåll och söka svar på centrala frågeställningar.

Niklas Wahlström upplever att en bokcirkel är ett bra sätt att föra en pedagogisk diskussion, att ta samtalet ett steg

Lärarna i Norra Korsholms skola har läst boken *Hur vi lär* under ledning av rektor Robert Backman. Bakom honom Elin Hassel-Löfqvist och i soffan Pia Kecko, Hanna Granqvist, Mia Nyholm och Jonas Klingenberg.

”

Målet med en pedagogisk bokcirkel är att ge utrymme för en professionell och pedagogisk diskussion som man sällan hinner med i skolvardagen.

vidare från vanligt tyckande i lärarrummet. Även om det kanske är bekanta saker som diskuteras, ger böcker ofta upphov till en betydligt bredare och djupare diskussion.

– Målet med en pedagogisk bokcirkel är att ge utrymme för en professionell och pedagogisk diskussion som man sällan hinner med i skolvardagen. En bokcirkel stöder också den egna professionella utvecklingen och samtidigt hela skolans utveckling. Den stärker yrkesidentiteten och självkänslan i yrkesrol-

len, och på så vis kan man säga att en bokcirkel till och med stöder lärares välmående i arbetet.

I Norra Korsholms skola är lärarna vana att diskutera, och i lärarrummet är det sällan tyst. Men fördelen med en bokcirkel är att diskussionerna förs på ett djupare plan, och utgående från forskning.

– Det är också befriande att inte alltid behöva hitta ett svar på frågorna, utan att det är själva diskussionen som är viktig, säger Jonas Klingenberg.

Norra Korsholms skola är en läsande skola. Här finns ett skolbibliotek och två gånger i veckan kommer kommunens biblioteksbus på besök. I klasserna hålls bokprat, och utanför rektorns rum finns en stor tavla där man samlat information och artiklar om nationella och internationella läsprojekt skolan deltagit i. Det här gången var det lärarnas tur att fördjupa sig i litteraturen. Skolan har 20 lärare, och alla deltog. Alla fick också varsin bok.

– Vi delade in oss i mindre grupper om sex-sju personer, vilket var riktigt lagom. Cirkelledarna roterade mellan grupperna, vilket gjorde att vi fick väldigt varierande diskussioner, säger **Elin Hassel-Löfqvist**.

Hon och hennes kolleger rekommenderar bokcirkeln som en form av fortbildning.

– Du får vara beredd på att det tar ganska mycket tid, både att läsa boken och att förbereda diskussionerna. Men det är det värt, säger Jonas Klingenberg.

Hans egna aha-upplevelser kom främst under diskussionerna om tidsanvändningen i klassrummet. Hur mycket kan en elev ta in under en viss tidsperiod, och när lönar det sig att sluta prata? Och tänker vi alltid på att många lär sig bäst i slutet och början av en lektion?

Ett annat ämne som diskuterades livligt var teknikens roll i klassrummet.

– Vi vet alla att tekniken i sig inte ger något mervärde i undervisningen. Tekniken är bara ett hjälpmedel och det är innehållet som är det viktiga. Men det är ändå bra att bli påmind om det, säger **Pia Kecko**.

Responserna efter SFV:s första bokcirkel var positiv, och i januari startade Niklas Wahlström en ny cirkel, den här gången på temat elevhälsa. Ungefär hälften av deltagarna är samma som i höstas, och resten är nya. Boken man nu läser är *Elevhälsa* som främjar lärande av de

svenska författarna **Gunilla Guvå** och **Ingrid Hylander**.

– Den här boken är mindre omfattande, men tangerar ett väldigt aktuellt ämne. Den handlar om hur hela skolan behöver ta ansvar för och vara delaktig i arbetet med elevernas välmående, och hur välmåendet hänger ihop med inlärningen. För att kunna lära dig måste du må bra. Och tvärtom.

”

Hur mycket kan en elev ta in under en viss tidsperiod, och när lönar det sig att sluta prata? Och tänker vi alltid på att många lär sig bäst i slutet och början av en lektion?

Niklas Wahlström uppmuntrar alla lärarkollegier att starta egna bokcirklar. Speciellt nu i dessa coronatider är det här ett bra sätt att ordna fortbildning, eller att ta upp ett aktuellt ämne. Hans tips för att lyckas är att hitta en bra ledare:

– Den som leder cirkeln behöver ha ett genuint intresse för pedagogik. Det är också bra att komma överens om spelreglerna innan ni börjar – var tydlig med att det inte finns några rätt eller fel åsikter, visa respekt för andra och se till att gruppen tar ansvar för att alla ska få komma till tals.

Ett tips från Korsholmslärarna är att strukturera upp det egna läsandet.

– Det går inte att skumläsa samtidigt som man gör något annat, eller att tänka att man ska hinna läsa allt kvällen innan. Jag behövde planera in läsningen för att dels kunna koncentrera mig på inne-

hållet och dels ha tillräckligt med tid, säger Elin Hassel-Löfqvist.

I Korsholm är det redan nya bokcirklar på gång. Rektorn har anmält sig till SFV:s uppföljande cirkel, och specialläraren **Hanna Granqvist** har bestämt sig för att dra igång en bokcirkel för skolans assistenter och handledare.

– I den kommer vi att fokusera mera på praktiska tips och råd för hur man ska orka i vardagen, säger hon.

Boken som assistenterna ska ta itu med heter *Värsta bästa jobbet*.

Rektor Robert Backman har också anmält sig till SFV:s andra bokcirkel.

Norra Korsholms skola

- Finns i byn Karperö, och är en av de elva grundskolorna i Korsholms kommun.
- Har detta läsår 267 skolelever och 48 barn i förskolan.
- Skolan har 20 lärare, tolv assistenter samt en resurspedagog.
- Rektor: Robert Backman.

Tio tips för dig som vill ordna en bokcirkel

- 1.** Vem håller i trådarna? Hitta en ledare som kan samla gruppen och styra upp cirkeln.
- 2.** Hitta deltagare. Den optimala gruppstorleken är 5–10 deltagare.
- 3.** Hitta en plats som passar gruppen. Ni kan träffas t.ex. på ett bibliotek, på ett café eller hemma hos någon.
- 4.** Bestäm riktlinjerna. Hur mycket ska man läsa, vem väljer kapitel och vad ska vi diskutera?
- 5.** Kaffe! Servering är inget måste, men det är ett bra sätt att få igång diskussionen.
- 6.** Få igång snacket. Ledaren behöver förbereda diskussionen, och se till att alla får taltur.
- 7.** Satsa på ett tema. Vad är aktuellt just nu? Välj ett tema som passar gruppen.
- 8.** 60–90 minuter brukar räcka bra för en diskussion.
- 9.** Hur ofta ni träffas avgör ni tillsammans. En månad brukar vara ett bra intervall.
- 10.** Att prata om böcker kan vara lika roligt som att läsa dem. Gör gärna anteckningar redan när du läser.

Boktips

Hur vi lär – Synligt lärande och vetenskapen om våra lärprocesser

John Hattie
Gregory Yates

Boken bygger på professor John Hatties forskning om vad som påverkar elevers studieresultat. Den beskriver hur våra lärprocesser går till och tar upp ämnen som lärares personlighet, hur kunskap lagras, effekterna av kognitiv belastning, återkopplingens betydelse samt myter om hur människor lär sig.

Elevhälsa som främjar lärande

Gunilla Guvå
Ingrid Hylander

Boken ger idéer om hur elevhälsan kan utveckla sitt arbete för att möta nya krav, och hur kunskaper inom psykologi, medicin, omvårdnad, socialt arbete och specialpedagogik kan översättas till skolans vardagsarbete. Syftet är att underlätta för lärare och hjälpa elever att uppnå skolans mål – vilket ställer nya krav både på rektorns ledarskap och hela teamet. Boken riktar sig till alla som jobbar i skolan, och här finns också tips på hur du undviker att fastna i gamla hjulspår.

Värsta bästa jobbet

Carolina Lindberg
Tarek Eddib
Malin Valsö

Boken riktar sig till dig som arbetar som resursperson för elever med behov av särskilt stöd. Och till dig som är chef för eller kollega till resurspersoner. Många av de elever som behöver en extra vuxen för att klara sin skolsituation har en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning som asperger, AST eller adhd. För att kunna göra ett bra jobb som resurs för de här eleverna är det viktigt att ha med sig en del kunskap.

En helt vanlig bybutik

”**V**ar ej blyg för att fråga om ni vill ha nåt speciellt. Det är ju för er vi är här – en helt vanlig bybutik. Tillsammans klarar vi allt” annonserar *Skafferi Ett* i Bromarv. ”En helt vanlig bybutik” år 2021 är tyvärr i supermarketarnas tidevarv en rar fågel.

Ur glömskans flod stiger de fram och fortfarande förknippar jag begreppet bybutik med doften av stövlar, tjarade snören, kaffe, kryddor, smör i lösvikt och ett myller av människor med tid att umgås och ta reda på allt om varandra. Sundbergs butik i Sibbo Västerskogen. Varje sommandag cyklade vi, kusinerna och jag, efter mjölk, lämnade vår mjölkkanne för påfyllning, avhämtade den följande dag och lämnade kvar en tom. Ibland när man kom cyklande mötte man herr Sundberg med sin handkärra på väg till landsvägen efter varor som anlände per buss från Helsingfors.

Butiken var traktens träffpunkt och där regerade herr och fru Sundberg, frun antagligen mera än mannen. ”Han, Sundberg är inte begåvad men han är så hjärtans beskedlig”, informerade hustrun. Vi kunde inte bedöma graden av hans begåvning, men var de första att erkänna att han var en genomhygglig karl.

Det var inte bara mannen hon uttalade sig frispråkigt om. Den som första gången för säsongen uppenbarade sig med sin mjölkkanne kunde råka ut för kommentaren: ”Nej, vad du har blivit fet och vacker i vinter”. Trots att det för den utpekade kunde kännas pinsamt då butiken för det mesta var full med folk var det välvilligt menat, vilket man kanske inte kunde säga om hennes replik till en dam som gjort ett förmånligt gifte: ”Det märks att du har blivit direktörsfru, du har blivit så fräck och oppkäftig på sista tiden.”

Bland kunderna rörde sig hemvant den Sundbergska faunan, den stora gula katten Mikki Hiiri och pudeln Tiptop, döpt efter en sillsort.

Fru Sundberg malde för kundernas räkning kött i ett handfat av plåt placerat på butiksdisken för hugade köpare. Mikki Hiiri var ingen köpare, men definitivt hugad. Det hände att den tog ett språng upp på disken och försåg sig. Om någon kund uttryckte sitt misshag påpekade herr Sundberg bestämt att ”katten är ett renligt djur”. Mycket riktigt kunde man ganska ofta se Mikki Hiiri sittande mitt på golvet, slickande sig ren både här och där.

Tiptop har få kunnat glömma efter den gången den, påtagligt generad, uppenbarade sig med framdelen bar, men med tjocka pälsbyxor. Herr Sundberg hade föregående kväll i bastun fått för sig att trimma hunden enligt sin uppfattning om pudelfason.

Aldrig upplevde man någon stress i butiken, alla deltog med liv och lust i konversationen, eller förnöjde sig med att lyssna till skvallret. Småningom blev man betjänad. Sundbergs var observanta, om de noterat någon spirande romans i byn, något som de oftast var de första att göra, var följande morgon de båda parternas mjölkkanor placerade tätt bredvid varandra.

Möjligen har Sundbergs butik, liksom så mycket annat, försvunnit, men låt mig önska *Skafferi Ett* och alla andra ”helt vanliga bybutiker”, liksom deras duktiga ägare, ett långt och lyckligt liv.

Anna Lena Bengelsdorff

HAR VERKAT SOM LÄRARE I HISTORIA, SAMHÄLLSLÄRA OCH NATIONALEKONOMI VID FLERA SKOLOR I HELSINGFORS.

”

Butiken var traktens träffpunkt och där regerade herr och fru Sundberg, frun antagligen mera än mannen.

FOTO: KARIN LINDROOS/SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

Text *Anna Kujala*

Nytt projekt målmedvetandegör fria bildningens betydelse

SFV:s studiecentral är en aktör inom den fria bildningen. Årligen genomförs cirka 800 kurser som ett samarbete mellan föreningar och SFV:s studiecentral. Föreningarnas roll som bildningsaktörer och den bildningsverksamhet de ordnar är ibland något osynlig. Genom projektet "Betydelsefull bildning på 2020-talet" vill vi lyfta upp föreningarna som aktörer inom fria bildningen och visa på den stora bildningsverksamhet som görs, stärka dess funktion i samhället och främja högklassig bildningsverksamhet. Projektet är ett samarbete mellan SFV och Centret för livslångt lärande vid Åbo Akademi.

Petri Salo, professor i vuxenpedagogik, håller i projektets trådar.

– Vi lever i en tid med legitimeringskrav både politiskt och utbildningsmässigt. Resurserna som satsas förväntas ge

Petri Salo

.....
effekt och utfall. Projektet vill få både aktörerna och deltagarna att tänka till och inspirera varandra.

I februari inleds de orienterande intervjuerna med aktörer med anknytning till SFV:s studiecentral om hur aktörerna

uppfattar det de är delaktiga av och arbetar med.

– Lösningarna och modellerna finns på fältet, tanken är inte att komma och ge råd utifrån eller uppifrån. Vi talar om att målmedvetandegöra: vad är det vi är engagerad i, vad betyder det för oss? Man är kanske med i aktiviteterna lokalt, men sätter inte in det i ett större sammanhang, förklarar Salo.

Fria bildningen har en viktig roll i de utmaningar samhället står inför.

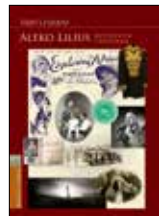
– Till exempel är ensamheten en stor samhällsutmaning i vår tid. Hur ska vi förhålla oss till det och arbeta för att minska ensamheten? Hur kan civilsamhället engagera ensamma personer, som har behov av att komma med i ett sammanhang som känns meningsfullt?, nämner Salo som exempel.

Du kommer att kunna läsa mer om projektet i SFV-magasinet under året. ■

Konstnärer, författare, läkare, musikskapare,
upptäcktsresande, statsmän, forskare,
präster, folkbildare, äventyrare, smugglare...

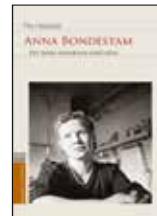
Victor
Westerholm

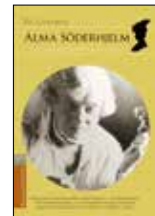
Aleko
Lilius

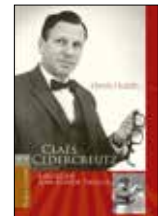
Eirik
Hornborg

Anna
Bondestam

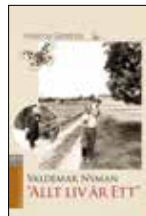
Alma
Söderhjelm

Claës
Cedercreutz

Algot
Niska

Valdemar
Nyman

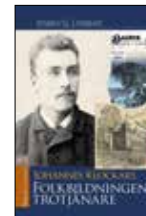
Erik
Cainberg

Helena
Westemarck

Hilma
Granqvist

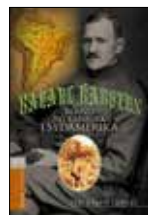
Johannes
Klockars

Martin
Wegelius

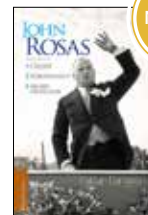
Sigrid
Schauman

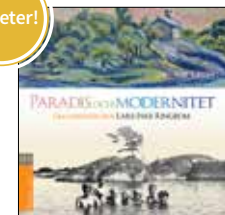
Rafael
Karsten

Evy
Björkman

John
Rosas

Jan-Ivar
Lindén

Utkommer
hösten 2021

Tito
Colliander

I SFV:s biografiserie över finlandssvenskar som inte får glömmas bort hittar alla något att läsa!
De förmånliga böckerna är också ypperliga gåvor! Alla finns i lager.
Läs mer, beställ och köp på www.boklund.fi
Eller ring 044-3788363. Fråga också efter böckerna i bokhandeln.

Föreningsresursen upprätthålls av SFV:s studiecentral och här hittar du fakta, tips, råd och svar på frågor gällande olika aspekter av föreningsliv i Svenskfinland. www.foreningsresursen.fi

Malin Ström

SAKKUNNIG,
SFV:S STUDIECENTRAL/FÖRENINGRESURSEN

Nu är det enklare att bilda föreningar

Finland är något av föreningarnas förlovade land. I föreningsregistret fanns vid årsskiftet 106 879 registrerade föreningar. Det här är en liten ökning från fjolåret – cirka 500 fler föreningar.

I början av 2017 avregistrerade Patient- och registerstyrelsen (PRS) cirka 35 000 icke-verksamma föreningar, vilket betyder att det som mest fanns drygt 138 000 registrerade föreningar i Finland.

Att det bildas så pass många nya föreningar är intressant, eftersom många upplever ett minskat intresse för föreningsengagemang. Däremot har väl själva engagemanget ändrat över tid. Föreningsengagemanget finns kvar, men man tenderar att engagera sig i mer ämnesspecifika föreningar och för en kortare tid, inte mera på livstid eller tiotals år som tidigare. Du går till exempel med i en förening för strävåriga taxar och är aktivt med i föreningens verksamhet under några år. När hunden inte mera orkar ta del av verksamheten, skriver du ut dig ur föreningen, istället för att stanna kvar och bli en stödande medlem som betalar sin årliga medlemsavgift.

Ett sätt att uppmuntra bildandet av nya föreningar är den ändring som innebär en förenkling av själva registreringsprocessen i föreningsregistret – *en handledd etableringsanmälan*. Ändringen innebär att du inte behöver sätta tid på att skriva ihop stadgar, även om de modellstadgar som tidigare funnits (och ännu finns kvar) varit till stor hjälp vid grundandet av föreningar. När du använder den handledda etableringsanmälan som finns i föreningsregistrets e-tjänst, så skapar e-tjänsten stadgarna utgående ifrån dina val. Då ingår alla obligatoriska bestämmelser i stadgarna och risken för fel minskar.

Det blir dessutom förmånligare att bilda en förening. En handledd etableringsanmälan kostar 50 euro, medan en vanlig etableringsanmälan (den möjligheten finns ännu kvar) kostar 100 euro. En förening som bildas med en handledd anmälan registreras också snabbare eftersom handläggningen av anmälan tar mindre tid.

Det som behövs för att lämna in en etableringsanmälan är föreningens stiftelseurkund, uppgifter om de personer som ska anmälas (namntecknarna) och uppgifter för stadgarna, det vill säga föreningens namn och hemort, föreningens syfte och verksamhetsformer, medlemskap och möten, samt vem som ska ha namnteckningsrätt. Den som ska logga in i e-tjänsten och underteckna anmälan behöver antingen personliga nätbankskoder, ett mobil-ID eller ett chipföret personkort (EID-kort). Anmälan ska undertecknas av föreningens ordförande eller en styrelsemedlem om styrelsen anmäls till registret. Någon annan kan färdigställa anmälan innan den undertecknas.

En annan ändring som sker samtidigt är att det blir enklare att anmäla personbyten i föreningar. Ändringar av namntecknare och styrelsemedlemmar sker i samma anmälan i e-tjänsten. Det är ännu frivilligt att anmäla styrelsemedlemmar (som inte är namntecknare) till registret.

De föreningar som ännu inte ansökt om suomi.fi-fullmakter ska göra det så fort som möjligt. Katso-tjänsten skulle ursprungligen ha tagits ur bruk vid årsskiftet men på grund av problem med att ansöka om fullmakter kommer den att vara i bruk till 30.4.2021. Med tanke på detta är det viktigt att föreningarna efter senaste års höstmöte och årsmöte meddelat om namntecknarna i föreningen har ändrats.

§ 2 ENLIGT SFV:S STADGAR

Svenska folkskolans vänner rf:s syfte är att främja svenskt bildningsarbete i Finland genom att understöda utbildning och bibliotek, bevilja studieunderstöd samt stödja andra former av finlandssvenska bildnings- och kultursträvanden.

**MEDLEMMAR I UNDERSTÖDS-
FÖRENINGEN FÖR SFV PER 1.2.2021**

6852st

**MEDLEMMAR I SVENSKA FOLKSKOLANS
VÄNNER PER 1.2.2021**

348st

SFV:S FONDER

422st

**ANTALET KURSER SOM ORDNADES
2020 I SAMARBETE MED
SFV:S STUDIECENTRAL**

786st

TOTALA ANTALET KURSER REGIONVIS

ÖSTERBOTTEN 398 kurser
ÅBOLAND 69 kurser
NYLAND 319 kurser

TOTALA ANTALET DELTAGARE I KURSERNA

13 834 personer

ANTAL CIRKLAR OCH CIRKELDELTAGARE

46 cirklar, 401 deltagare

UTBILDNING, KULTUR OCH FRI BILDNING

SFV främjar utbildning, kultur och fri bildning på svenska i Finland.

Vi har delat in vårt arbete i fyra sektorer: utbildning, kultur och bibliotek, fri bildning och SFV:s studiecentral.

Inom varje sektor har vi fokusområden, behov eller utmaningar i samhället, som vi ringat in baserat på forskning och fakta. Vi beviljar bidrag för projekt som är i linje med våra fokusområden.

UTBILDNING

Övergripande mål

Vi jobbar för att varje individ utvecklar kompetenser som behövs för framtiden.

Fokusområden

- En verksamhetskultur som främjar jämlikhet och nytänkande
- Högklassig språkpedagogik och språkmedvetenhet

Läs mer om fokusområdena inom sektorn utbildning: sfv.fi/utbildning

KULTUR OCH BIBLIOTEK

Övergripande mål

Vi verkar för en bärkraftig finlands-svensk kultur som engagerar och inspirerar.

Fokusområden

- Bärkraftiga modeller för långsiktig kulturverksamhet
- Kompetensutbyte mellan kulturinstitutioner

Läs mer om fokusområdena inom sektor kultur och bibliotek: sfv.fi/kulturochbibliotek

Ansök om bidrag: sfv.fi/bidrag

FRI BILDNING

Övergripande mål

Vi verkar för en tidsenlig och relevant fri bildning som stärker individer och berikar samhället.

Fokusområden

- Fria bildningen och föreningslivet när fler
- Bildning som ligger i tiden
- Professionella organisationer

Läs mer om fokusområdena inom sektorn fri bildning: sfv.fi/fribildning

SFV:S STUDIECENTRAL

Övergripande mål

Vi verkar för ett vitalt föreningsliv som stärker identiteten och demokratin, och gynnar ett aktivt medborgarskap.

Fokusområden

- Civilsamhället som viktig bildningsaktör
- Professionella organisationer

Läs mer fokusområdena inom SFV:s studiecentral: sfv.fi/studiecentralen

FRI ANSÖKNINGSTID

Vi har löpande ansökningstid för våra allmänna bidrag. Du kan ansöka om bidrag för projekt som har verksamhet under tidsperioden 2020–2021.

Mer information: www.sfv.fi/bidrag

MEDLEMSKAP I SFV

Kom med i Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner! Medlemskapet kostar 15euro/år. Som medlem får du SFV-magasinet, SFV-kalendern (SFV:s årsbok), och som ny medlem en bok ur SFV:s skriftserie. Dessutom får SFV-medlemmar rabatt på böcker från Schildts&Söderströms.

Adressförändringar.

Meddela oss din nya adress via www.sfv.fi/medlem per e-post sfv@sfv.fi eller ring 09-6844 570.

DONATIONER OCH TESTAMENTER

Vill du vara med i vårt bildnings- och kulturarbete? Din donation hjälper oss att fortsättningsvis stärka utbildning, kultur och fri bildning på svenska i Finland.

Kontakta kanslichef Johan Aura, johan.aura@sfv.fi eller 040-3559 935.

Text *Tove Fagerholm*

SVENSKA AKADEMIEN, STOL 14

Just nu står stol 14 tom. Nyinvalda **Steve Sem-Sandberg** skulle inta sin plats vid Akademiens högtidssammankomst den 20 december 2020, men på grund av pandemin är invigningen framflyttad till den 15 april 2021.

Från begynnelsen har dramatik varit knuten vid denna stol. Många av de nio föregångarna har också varit dramatiker eller teaterpersonligheter, en del har varit sällsynta folkära och karismatiska, en del har fallit i glömska, i många avseenden är det en kontrasternas stol. För mig känns det som om Steve Sem-Sandberg står för någonting nytt. Vi kan knappast vänta oss dramatiska utspel från denna djupt allvarliga omutligt ärliga man, som trivs illa i rampljuset, knappast kommer han att bli folkfär i vid bemärkelse, men aktning åtnjuter han överallt. Han förväntas vara en person som kan lyfta Akademiens skamfilade anseende.

Jag har roat mig med att granska föregångarna på stol 14. De är **Gustaf Mauritz Armfelt** (1786), **Malte Ramel** (1802), **Erik Gustaf Geijer** (1826), **Elias Fries** (1847), **Carl Rupert**

Nyblom (1879), **Per Hallström** (1908), **Ragnar Josephson** (1960), **Lars Gyllensten** (1966) och **Kristina Lugn** (2006).

Några av dem vill jag presentera närmare.

Gustaf Mauritz Armfelt (1755–1814) är den första finländaren i Svenska Akademien, född på Juva kaptensboställe i Tarvasjoki, St. Mårtens. Han valdes enhälligt av de tretton akademiledamöter som **Gustav III** själv hade utsett 1786. Det var i egenskap av teaterman han utsågs och han var med sina 29 år den yngsta i sällskapet. 1794 dömdes Armfelt till förlust av liv, ära och gods för konspiration mot förmyndarregeringen och han uteslöts ur Svenska Akademien den 25 september. Stol 14 stod tom tills hovkansler **Malte Ramel** 1802 fick sitt säte där.

Armfelt benådades av **Gustav IV Adolf** och återkallades till Svenska Akademien 1805, denna gång fick han stol 17. Han uteslöts för andra gången 1811, då han landsförvisades av **Jean Baptiste Bernadotte**.

Armfelts karriär i Akademien är oförliknelig: han är den enda som suttit på två stolar och dessutom uteslutits två gånger.

Erik Gustaf Geijer (1783–1847) ”Med fem saker har jag befat-
tat mig – ivrigt, om ej med framgång – filosofi, historia, väl-
talighet, poesi och musik”.

Både ivrigt och med framgång ägnade Geijer sig åt allt han
tog sig för. Han betraktades som sin tids främsta historiker
och filosof, han var en uppburen skald, dikter som *Vikingen*,
Odalbonden och *Den lilla kolargossen* deklamerades i skolorna,
hans psalmer sjöngs med innerlighet, dikterna över historiska
hjältar framfördes på fosterländska fester. Han har lämnat nästan
lika många citatspår i det svenska språket som **Runeberg**. Han
komponerade också flitigt och tonsatte en del av sina dikter.
Idag är det de tonsatta dikterna som lever starkast. **Jussi Björling**
gjorde dikten *Tonerna odödlig*:

*Tankar, vars strider blott natten ser!
Toner hos Eder om vila jag ber.
Hjärta, som lider av dagens gny!
Toner till Eder till Er vill jag fly.*

Lars Gyllensten (1921–2006) var läkare och biträdande pro-
fessor vid Karolinska institutet. Vid 52 års ålder blev han för-
fattare på heltid och var en av sin tids mest aktade prosaister.
Själv kallade han sitt författarskap existentiell grundforskning.
Sören Kirkegaard var hans viktigaste förebild. Han har utfors-
kat de mänskliga livsvillkoren i en rad filosofiska och experi-
mentella böcker.

År 1966 invaldes han till ledamot av Svenska Akademien men
han slutade delta i sammankomsterna 1988 på grund av kon-
flikter inom Akademien. År 1989 meddelade han och **Kerstin**
Ekman offentligt att de lämnar sina platser som protest mot
det tama bemötandet i den så kallade Rushdieaffären. Stol 14
stod tom till Gyllenstens död 2006.

Kristina Lugn (1948–2020) var poet och dramatiker. Hon
svepte in som en främmande fågel i det illustra sällskapet. Vännen
Per Wästberg beskriver henne som ett snille på drift, planlöst
irrande i språket och i verkligheten, lik ett otröstligt barn.

Peter Englund skriver: ”Ingen annan ledamot kunde göra
mig så glad, så upprymd, så konfunderad, så inspirerad, så
road, så förbryllad, så upplyft, så varm i hjärtat som du. Det är
ingen jag brukar citera så ofta som du”.

Kristina Lugn skrev en sorts rollpoesi med skenbara bekän-
nelser och bisarr galghumor. Centrala teman är döden,
ensamheten och rädslan för en kvävande normalitet. ”Mitt
författarskap handlar om min enorma rädsla för att förlora
människor, även mig själv”.

Hon hade ett egenartat sinne för skönheten i det obegrip-
liga och hennes texter är drabbande, de väcker eftertanke och
engagemang. I hennes språk finns fröjd och berusning och
hjärtskärande ensamhet. Hon var folkkär både som poet och
dramatiker och flera tonsättare har arbetat med hennes dikter
och fört dem ännu närmare publiken.

Steve Sem-Sandberg. FOTO: STEFAN TEL/ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Med sina lysande blå ögon och det långa gyllnröda håret
utslaget får hon mig att tänka på en nordisk valkyria. Hennes
sista diktsamling heter *Hej då, ha det så bra!* (2003) och den
sista pjäsen helt lakoniskt *Hej, det är jag igen* (2014)

*Människan lever bara ett
känslökast
från avgrunden
Det är ett sorgearbete att leva.
Om man inte förstår det
blir man aldrig glad.*

Steve Sem-Sandberg (1958) känns som Kristina Lugns
absoluta motpol. Han är den mest disciplinerade prosaist man
kan tänka sig. I sina lysande dokumentärromaner har han
kartlagt ensamhetens landskap – och där finner jag en stark
beröringspunkt med hans föregångare Kristina Lugn. Hennes
livsfarligt tilltrasslade värld med raden av ömkliga gestalter
är inte väsensfrämmande för den livsfarliga verklighet Sem-
Sandberg dokumenterar.

Sem-Sandberg är född i Oslo, men hans norska föräldrar
flyttade till Vendelsöholm samma år han föddes. I romanen
Härifrån till Allmänningen (2005) har han skildrat denna
förortsmiljö. →

Han gick i franska skolan i Stockholm och debuterade som romanförfattare vid 18 års ålder. Under 70-talet skrev han en handfull science fiction-romaner och noveller. De här böckerna avfärdar författaren själv som ofärdiga ungdomsverk och betraktar romanen *De ansiktslösa* (1989) som sin egentliga debut. Det är en minutiöst realistisk samtids-skildring som frilägger moraliska och existentiella frågor kring skuld och försoning.

I Sem-Sandbergs författarskap har essän, reportaget och kritiken en framträdande plats. Sedan 2008 är han litteraturkritiker på *Dagens Nyheter*. Östeuropa och östeuropeisk litteratur är ett återkommande tema. Under en rad år var han bosatt i Prag och Wien. Listan över pris han mottagit är lika lång som hans bibliografi. Här lyfter jag endast fram hans exceptionellt kritikerrosade dokumentärromaner.

TRE KVINNOÖDEN. I en nyskapande blandning av dokumentär och fiktion fann Sem-Sandberg den berättarröst som skulle göra honom berömd. De tre dokumentärromanerna *Theres* (1996), *Allt förgånligt är bara en bild* (1999) och *Ravensbrück* (2003) kan läsas helt fristående, men de utgör en trilogi om tre kvinnoöden, **Ulrike Meinhof**, **Lou Andreas-Salomé** och **Milena Jesenská**. Dessa kvinnor är instängda i politiska roller och historiska omständigheter. Tillsammans skildrar trilogin europeiskt 1900-tal med omvälvningar och revolter där ideal och drömmar möter verkligheten. Han fångar kvinnornas sätt att tänka och skildrar deras inre resa, men han ger inget definitivt svar på vad som fick dem att göra sina livsval.

Ulrike Meinhof var en lysande journalist där klass, kön och motstånd var viktiga teman. Hon förde en envis kamp för att förbättra villkoren för föräldralösa barn och för ungdomar som förpassats till uppfostringsanstalt. Hon radikaliserades allt mer och blev terrorist. Hennes liv ändades i en fångelsecell.

Lou Andreas-Salomé skrev noveller, dikter essäer och kritik utgående från kvinnans tankevärld och ses som en av föregångarna i rörelsen för kvinnans frigörelse. Hon utbildade sig till psykoanalytiker. Våren 1919 blev Lou Andreas-Salomé och **Rainer Maria Rilke** instängda i det belägrade München. Sem-Sandberg visualiserar denna korta historiska period. Lou Andreas-Salomé korresponderar med **Freud** och analyserar Rilkes drömmar. Salomé och Rilke har en nära relation och i en passage i boken beskrivs parets besök hos **Tolstoj**.

Milena Jesenská var Kafkas brevvän och översättare men hon var också en framstående journalist och spelade en framträdande roll bland intellektuella, konstnärer och revolutionärer. Hennes liv slutade i koncentrationslägret Ravensbrück.

En samlingsvolym med de tre romanerna utkom 2011.

De fattiga i Łódź (2009) belönades med Augustpriset 2009. Den digra romanen gjorde Sem-Sandberg till en internationellt prisad och hyllad författare. Handlingen utspelar sig i det judiska gettot i Łódź där några hundratusen invånare plågades av tvångsarbete, övergrepp, sjukdomar och svält. Snart började deportationerna till döds-lägren.

Sem-Sandberg har hämtat människor och händelser ur *Gettokrönikan* som sammanställts i gettots arkivavdelning. 2007 utgavs den 3000 sidor långa krönikan som mirakulöst nog bevarats.

Boken är en kollektivroman, en ström av levande människor möter läsaren. En centralfigur är Mordechaj Chaim Rumkowski, barnhemsföreståndare och pedofil med organisatorisk talang. Nazisterna gjorde honom till enväldig chef för gettot och han fick välja vilka som skulle deporteras. Gripen av storhetsvansinne trodde han sig räddad av nazisternas gunst, men när gettot slutgiltigt tömdes fick han göra samma resa som alla andra.

Oförglömlig är Adam som försöker rädda sin handikappade syster och tålmodigt gör allt för att överleva. När gettot töms blir han ensam kvar, gömd i en källarhåla. De dödas röster kan han inte värja sig mot sedan gettots alla ljud tystnat. I sin absoluta övergivenhet mister han fotfästet.

Dessa människor som utplånats återuppstår i Sem-Sandbergs berättelse. Han lösgör dem ur ett namnlöst offerkollektiv. Trots att läsaren vet hur illa alla dessa människöden slutar är romanen märkligt lättläst och uthärdlig, ibland också poetisk självlysande.

De utvalda (2014) är ett skakande vittnesbörd om de hemska omständigheter som präglade Centraleuropa under 30- och 40-talet. Romanen tar sin början i Nazityskland 1938. Handikappade, sjuka och svårhanterliga barn sågs som en belastning för samhället och den ariska rasen. Lösningen var vetenskapligt noga dokumenterade mord som utfördes bland annat på kliniken Spiegelgrund i Wien. Minst 786 barn mördades här.

Huvudpersonerna i romanen bygger på verkliga personer, både läkare, sjuksköterskor och intagna barn. En avdelning var reserverad för barn som förpassats till uppfostringsanstalt. De övervakades av sadistiska vårdare och utsattes också för experiment. För att härda ut med de godtyckliga och grymma straffen måste de utplåna sin egen individualitet och alla känslöyttringar.

Sem-Sandberg bodde i Wien under åren då han gjorde arkivforskning och skrev romanen.

Han säger: ”När något sånt här sker, sker också en enorm förträgningsprocess inuti människorna som utför dessa handlingar i strid med den etik deras yrke förutsätter. De ser

1. Gustaf Mauritz Armfelt (1786). FOTO: JOHAN ERIK LINDH, KOPIA AV ORIGINAL (CARL FREDRIK VON BREDA)/HELSINGIN YLIOPISTOMUSEO/WIKIPEDIA

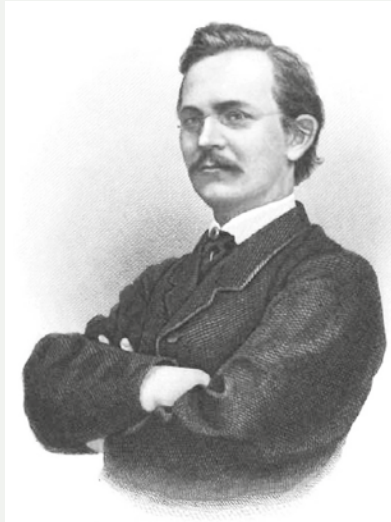
2. Malte Ramel. FOTO: SVENSK PORTRÄTTARKIV/CC BY-SA 4.0./WIKIPEDIA

3. Erik Gustaf Geijer (1826). FOTO: MÅLNING AV KARL VILHELM NORDGREN/WIKIPEDIA

4. Elias Fries (1847). FOTO: WIKIPEDIA

5. Carl Rupert Nyblom (1879). FOTO: WIKIPEDIA

6. Per Hallström (1908). FOTO: WIKIPEDIA

7. Ragnar Josephson (1960). FOTO: PER BAGGE LUNDS UNIVERSITETSBIBLIOTEKS BILDSAMLINGAR/WIKIPEDIA

8. Lars Gyllensten (1966). FOTO: ALBERT BONNIERS FÖRLAG

9. Kristina Lugn (2006). FOTO: SVENSKA AKADEMIEN

Mötesrummet för ledamöterna, Svenska akademien
 FOTO: ALEWI/CC BY-SA 4.0/WIKIPEDIA

sig själva som de ännu större offren, som tvingas utföra ett så smutsigt jobb. Det som driver mig är viljan att förstå hur människor reagerar i situationer med omöjliga val”.

W (2019) är ett mästestycke i Steve Sem-Sandbergs katedralbygge av europeisk historia.

W står för Woyzeck, den historiska personen **Johann Christian Woyzeck** född i Leipzig 1780, som slutade sitt bedrövlige liv genom offentlig avrättning år 1824. Han hade med upprepade hugg stuckit ihjäl sin älskade Johanna och dömdes för kallblodigt mord. Han erkände mordet, men nekade till att han planerat dådet. Hur skulle han med vilja ha dödat den han älskade?

Domslutet föregicks av en tre år lång undersökning av Woyzecks mentala hälsa. Han betraktades vara frisk. Förhörprotokoll, utlåtanden och domslut finns bevarade.

Dråpet och undersökningarna väckte så stort uppmärksamhet att den unga dramatikern **Georg Büchner** skrev ett skådespel om Woyzeck. Det har fått klassikerstatus. Ton-sättaren **Alban Berg** bygger sin opera *Wozzeck* på detta drama.

Sem-Sandberg har företagit sig att berätta Woyzecks livshistoria. Den arme Woyzeck är från början till slut ett livets styvbarn, en antihjälte, en förvirrad och hjälplös ödets lek-boll. Tidigt moderlös, fostrad av en perukmakarfar som snart söp ihjäl sig, men dock han sätta sonen i perukmakarlära just innan **Napoleon** med sitt kortklippta hår gjorde peruken omodern.

Oälskad och ständigt utskrattad, alltid lägst på den sociala rangskalan, blir han först betjänt och sedan legosoldat. Han kommer som krigsfånge till Sverige och Åland. Till slut tågar han med Napoleons enorma här mot Ryssland. Hunger, köld och utsägliga umbäranden genomlever han och krigets fasor sargar hans själ och berövar honom stundom också förståndet.

Som 38-åring återvänder han till sin födelseort och återser sin första kärlek, Johanna. Hon hunsar honom, utnyttjar honom och driver honom allt djupare in i ett själsligt töcken, som utmynnar i dråpet på Johanna och slutet på schavotten.

Vad driver Sem-Sandberg att skriva om denna människospillra? Han tecknar ett hårt och krigshärjat tidsporträtt av ett samhälle med obarmhärtiga och oöverstigliga sociala klyftor. En Napoleon kunde förvisso bli kejsare, men en drömmare som Woyzeck har endast hackor på hand i livets spel.

Sem-Sandberg vill kanske vittna om vad ständig förnedring, grymhet och yttersta nöd gör med människosjäl. Vem går hel och oskadd genom så mycket ont?

Jag kan inte annat än känna ett stort medlidande med denna olyckliga människa, en slags tafatt ömhet växer fram under läsningen.

Jägarna i Armentières. Büchnervariationer (2020) består av fyra noveller, material som förmodligen blivit över när Sem-Sandberg skrev den stora romanen *W*. Novellerna ligger också tematiskt nära *W*, det är en mollstämd svit om ensamhet, utsatthet, frihetslängtan och mänskligt lidande.

Undertiteln *Büchnervariationer* hänsyftar till att novellerna inspirerats av Woyzeckdramats författare Georg Büchners liv och verk. Tonfallet påminner starkt om en röst från 1800-talet. Det känns som om läsaren kommit över en sällsam relik som inte förefaller höra hemma i vår tid, ändå är den lågmält men envetet angelägen. Han går en skicklig balansgång där språket varken är pastisch eller överdrivet arkaiskt, inte urtida men inte heller helt samtida. Hans berättarröst är fullständigt unik och den djupa molltonen skänker en paradoxal läslycka.

Steve Sem-Sandberg säger: ”Vi är alla våra sociala omständigheters fånge, sitter var och en i en bur, men ser inte burens galler. Skrivandet blir ett slags synliggörande av det gallet”.

Han drivs av en stark tilltro till litteraturens kraft att åskådliggöra hierarkier, överordning och underkastelse, allt det dolda i tillvaron och de oskrivna lagarna.

Kan han hysa samma tilltro till oss som läsare? ■

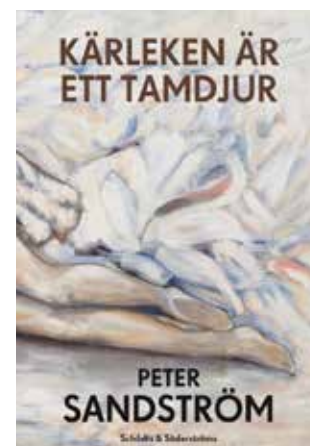
Vinterns härligaste läspaket!

KJELL LINDBLAD
Bågskytten

ROBERT ÅSBACKA
Kistmakarna

PETER SANDSTRÖM
Kärleken är ett tamdjur

MARCUS ROSENLUND
Mot stjärnorna
– strövtåg i universum

JOSEFIN SONCK
Jag måste sluta tänka
på Patrik Lundgren

KARIN ERLANDSSON &
PETER BERGTING
Nattexpressen

**RUNEBERG
JUNIOR-
VINNARE!**

Alla SFV-medlemmar får hela
45 % rabatt på allmän litteratur!

Gå till vår nätbokhandel på litteratur.sets.fi
Du får rabatten med kampanjkoden Aktie123

SCHILDT & SÖDERSTRÖMS

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND (SLS)

HÄXMODERN

BERÄTTELSEN OM MALIN MATSDOTTER

Marko Lamberg

ISBN 978-951-583-523-9
351 sidor, inbunden, illustrerad
Cirkapris 28 euro
Köp i Vetenskapsbokhandeln i Helsingfors
(tiedekirja@tsv.fi, +358 9 635 177) eller beställ
via SLS (info@sls.fi, +358 9 618 777).

■ Häxmodern är den tragiska historien om hur österbottniska Malin Matsdotter sommaren 1676 blev föremål för stockholmarnas klappjakt på häxor. Efter en påfrestande rättegång dömdes hon till ett ovanligt grymt straff – att brännas levande. Berättelsen om Malin och hennes ödesyster lyfter, utifrån ett rikt källmaterial, fram ett mörkt kapitel i det tidigmoderna Sverige. Noitaäiti (SKS) utkom 2019.

”SKRIV SÅ OFTA DU KAN”

BREVÄXLINGEN MELLAN GEORG HENRIK VON WRIGHT OCH EINO KAILA 1937–1958

Bertt Österman (utg.)

ISBN 978-951-583-522-2
284 s., inbunden
Cirkapris 28 euro
Köp i Vetenskapsbokhandeln i Helsingfors
(tiedekirja@tsv.fi, +358 9 635 177) eller beställ
via SLS (info@sls.fi, +358 9 618 777).

■ ”Korrespondensen mellan filosoferna Georg Henrik von Wright (1916–2003) och Eino Kaila (1890–1958) spänner över mer än tjugo år. Den ger en unik bild av vänskapen mellan två betydande filosofer, deras tankar, utvecklingsvägar och intryck av en turbulent samtid. von Wrights möten med Ludwig Wittgenstein i Cambridge ger också värdefulla bidrag till bilden av en av 1900-talets viktigaste tänkare.

FÖRLAGET

“BORDE HÅLLA KÄFT”

EN BOK OM MÄRTA TIKKANEN

Johanna Holmström

9789523333024
430 sidor, inbunden
Cirkapris 30 euro
Köp i bokhandeln eller via
www.forlaget.com

■ Märta Tikkanen är en av våra största finlandssvenska författare. Hennes författarskap och outtröttliga kamp för jämställdhet öppnade dörrarna för andra kvinnliga författare. Men hur läses dessa böcker nu? Johanna Holmström har genom intervjuer och genom närläsning av Märtas verk samt korrespondens med Åsa Moberg och Birgitta Stenberg kompletterat bilden av en högst stilmedveten författare.

SAMMETSDIKTATUREN

MOTSTÅND OCH MEDLÖPARE I DAGENS RYSSLAND

Anna-Lena Laurén

9789523333673
200 sidor, inbunden
Cirkapris 30 euro
Köp i bokhandeln eller via
www.forlaget.com

■ Med sin djupa kunskap om Ryssland och sin stora kärlek till dess folk har Anna-Lena Laurén blivit en av våra mest lästa och uppskattade journalister. Här får vi en inblick i det politiska spelet i Kreml och följer med hem till köken hos vanliga ryssar. Levande och personligt ger Laurén värdefulla inblickar i vardagen i ett av världens mest motsägelsefulla och fascinerande samhällen.

FONTANA MEDIA

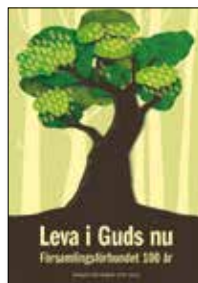

BARA VARA EN TRASA I GUDS SKIMRANDE VÄV

Katarina Gäddnäs

978-951-550-863-8
148 sidor, inbunden
Pris 26,90
Beställ på info@fontanamedia.fi
eller tfn 040 831 5897.

■ Katarina Gäddnäs har skrivit en bok för alla med otömda kattlådor, obetalda räkningar och smutsigt hår. För alla som inte orkar kämpa med att hålla uppe fasaden och den lyckade bilden av sig själv. En bok för alla som kämpar och söker sig mot ljuset om och om igen. Bokens hoppfulla betraktelser, meditationer och dikter följer årets och kyrkoårets gång.

LEVA I GUDS NU – FÖRSAMLINGSFÖRBUNDET 100 ÅR ÅRSBOK FÖR BORGÅ STIFT 2020

ISBN 978-951-550-859-1
230 sidor, inbunden.
Pris 21 e
Beställ på info@fontanamedia.fi
eller tfn 040 831 5897.

■ I hundra år har Församlingsförbundet arbetat för svenskt församlingliv i Finland. Men hur fick det hela sin början? Och vilken verksamhet har varit aktuell under årens lopp? Jubileumsboken belyser utvecklingen genom intressanta artiklar och personintervjuer. Texter av Bo-Göran Åstrand, Mia Anderssén-Löf, John Vikström, Katarina Gäddnäs, Sixten Ekstrand, Rolf af Hällström med flera.

LITORALE

VÄNSKAPENS MARIONETTER

Björn Sundell

ISBN 978-952-7224-342
149 sidor, limbunden
Pris 25 e
Köp på www.litorale.fi

■ I den afrikanska bushen reser sig en splitterny fabriksbyggnad år 1980. Det unika finsk-sovjetiska projektet ska bli en modell för lyckat samarbete. Men då något går på tok packar alla plötsligt ihop och lägger locket på. Fyrtio år senare sprids rykten om en tragisk olycka. Vill någon hämnas, eller är ryktena stormaktspolitik; ett utslag för tilltagande spänning mellan öst och väst?

DET KALLAS ATT LEVA

Annika Gustafsson-Flinck

ISBN 978-952-722-4335
348 sidor, limbunden
Pris 25 e
Köp på www.litorale.fi

■ Maria Sjögren har fått ett vikariat på Dalängens skola i Pernå och flyttar in i huset där den döda Eva Hansson bott. Det är inte alla som ser med blida ögon på den saken. Maria anar inte att någon smyger kring hennes hem i skydd av mörkret. Annika Gustafsson-Flinck skriver på ett sätt som gör att man inte vill släppa taget om de liv och öden boken skildrar.

MARGINAL

FLYGHÖJD - EN SJÄLVBIOGRAFI

Gurli Lindén

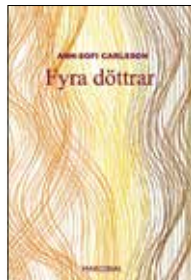
ISBN 978-952-69076-5-9

160 sidor, häftad

Cirkapris 21 e

Köp i bokhandeln eller via boklund.fi eller marginalrf.fi

■ I Flyghöjd – en självbiografi skriver Gurli Lindén fängslande om en människas väg mot sig själv. En färd genom åtta decennier, där landningen sker på en plats utanför tiden, fångas i en vacker prosalyrisk helhet.

FYRA DÖTTRAR

Ann-Sofi Carlsson

ISBN 978-952-69076-6-6

160 sidor, inbunden

Cirkapris 23 e

Köp i bokhandeln eller via boklund.fi eller marginalrf.fi

■ I romanen Fyra döttrar berättar Ann-Sofi Carlsson om en kvinna som ser tillbaka på sitt liv. Det är en våldsam uppgörelse med modersmyten, där minnets bedräglighet spelar en avgörande roll.

FINOS FÖRLAG

ELVI OCH DE RYSKA KONSTNÄRERNA.

Kjell Ekström

48 sid. Häftad. / Pris 28 e / Boken kan beställas från kjell.ekstrom@aland.net

■ Berättelsen kretsar kring bonddottern Elvi på gården Östra Hinders i Önningeby på Åland under första världskriget. Bildmaterialet utgörs till största delen av tidigare ej publicerade fotografier som till huvuddelen är tagna av en rysk kapten och fältskär 1916–1917. Verkliga händelser, muntlig tradition och fiktion blandas i boken som lämpar sig för såväl vuxna som barn.

Skicka in din minnesruna till *minnesrunor.fi*

Har du skrivit en minnesruna till en tidning? Kom ihåg att även skicka in den till minnesrunor.fi.

På minnesrunor.fi samlas på ett ställe minnesrunor över hädangångna finlandssvenskar, och personer nära knutna till finlandssvenskheten. Varje år väljer SFV-kalenderns redaktionsråd även ut valda runor för publicering i SFV-kalendern.

Det finns många fördelar med att skicka in en minnesruna till minnesrunor.fi. Minnesrunor på nätet hittas lättare och blir mer bestående än de som bara publiceras en gång i tidningarna. På minnesrunor.fi rymms också längre texter än i tidningarna.

Föremålet för minnesrunan ska vara en svenskspråkig finländare, eller en annan finländare som gjort en viktig eller intressant arbets- eller frivilliginsats inom det svenska i Finland. Föremålet för runan behöver inte vara en känd eller berömd person. Minnesrunan ska vara skriven på svenska. Mer information hittar du under "Frågor och svar" på minnesrunor.fi.

FOTO: SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET

Kan du Svenskfinland?

Av *Jesper von Herten*

- 1 I vilken stad grundades järnaffären Simolin år 1854?
- 2 Vilken känd finlandssvensk växte upp på hemmanet Kuddnäs?
- 3 För vilket samfund blev historikern Henrik Meinander ordförande år 2017 – innan honom satt bland andra Fred Karlsson, Max Engman och Håkan Andersson på ordförandeposten?
- 4 På vilket sätt var Finlands nationalskald Johan Ludvig Runeberg och maken Fredrika Runeberg (född Tengström) släkt?
- 5 Med vilken alkoholdryck brukar man ”krydda” Runebergstårtan?
- 6 Fasta Åland är den till ytan största ön i Finlands havsområden med en areal om cirka 685 kvadratkilometer (ön Soisalo i Savolax är Finlands största inlandsö med en areal om drygt 1 600 kvadratkilometer). Vilken är den näst största ön i havsområdet med ungefär 525 kvadratkilometer?
- 7 Vilken klubb har vunnit flest FM-guld i handboll under 2000-talet, hela 11 FM-guld, damer och herrar medräknade?
- 8 I vilken lika omdiskuterad som prisad roman från 1975 heter huvudpersonen Tova Randers?
- 9 Lovisa Tor är en anrik idrottsförening som grundades 1909. Vilken är föreningens främsta gren, utöver skidåkning och friidrott?
- 10 Lempäälä är en kommun i Birkaland, lite söder om Tammerfors. Vad är kommunens svenskspråkiga, om än nuförtiden föråldrade, namn?

	BMA 2021	TÄRTA PÅ TÄRTA	OLLE ALM GUCKU- SKO GALT		KRYDDA	SVAMP- GIFT	RÖTT ÖRE? NYHETS- BYRA		
	→				↓	RÖD, GUL OCH DÖD YTER- LIGARE			
HAND- LINGS- STRYME LAND I AFRIKA							KOSACK PISKA		
	GÄRDE- STAD				ALKOHOL- HÄLTIG DRYCK TON				
LIGGER LÄGT		LAND- TUNGA TJAT			↓	STJÄLA FLICK- NAMN	STAD I USA		
				NOBLESSE ROND I TÄVLING					
ÄNGEST					SAMEN HAR SÄDANA DJUR				
GLÄDJE INTYG							JONAS ISAKSSON BEHAG		
OM- SORG	↓	HULDA	↓	NEDER- LÄNSK STAD	CIGARETT KUSTAR- TILLERILT		BAKRE DEL AV HALS RHODE ISLAND		
						STUGA FLICK- NAMN	ÅGA YRKES- GRUPP	GÅ PLAN- LÖST	
PADDEL				SPRÅK INSKRIP- TION				STOR ÅDER	
HUS- RUM				FETT		ANSIKTS- VATTEN			
			ARM- STRONG ANAKORET		BARN- VÄNLIG SAX	ÄR CAKARA KÄNT FÖR?			
SLÖG 29/8				BIL- MÄRKE NICKEL		LAW- RENCIUM	JAKOBS TVILLING- BROR	RADIUM	
						SKRDE- VÄRKTIG ENGELSK TITEL		FORM	HASTIG BLICK
HÖRS FRÅN DEN SÖPP DRAR TIMMER- STOCKAR		POJK- NAMN LJUST ÖL				LUFF- SKEPP			
STYRS AV ISLAMSKT ÖVER- HUVUD	HALSDUK LÄGGER SKYTT			MINSKA ANNA OLSSON		TVÄRSÅ JA I DUMAN			YTT- RADE
						GLOSA		ÖGRUPP	
VINST						GÄR GEN- VÄGEN?		FÖDA	

NAMN: _____

ADRESS: _____

E-POST/MOBILNUMMER _____

Vinsten för kryss 1-2021 är två SFV-biografier. Skicka in lösningarna senast 30.4.2021 till SFV:s redaktion, Annegatan 12 A 24, 00120 Helsingfors. Märk kuvertet "Kryss". Du kan också skanna eller fota din lösning och e-posta den på redaktion@sfv.fi.

SUDOKU ENKEL

4			2					
8	9					6	3	5
	5	7	9	6			8	
		4	8			3		
5				3				2
		9			4	8		
	1			2	5	9	4	
2	6	3					1	8
					1			6

KRYSSLÖSNING 4/2020

Sammanlagt 89 svar lämnades in. Fru Fortuna gynnade denna gång **Olof Lindroos** i Liljendal. Vinstböckerna torde vara framme.

HUR DRAR VI VINNARNA I KRYSSSET?

1. De svar som kommit per epost skrivs ut, och läggs i en ordnad hög med de svar som kommit brevlades.
2. Antalet inlämnade svar räknas.
3. Summan förs in i en slumpgenerator, som drar ett tal mellan 1 och antalet inlämnade svar. På så sätt har alla lösningar lika stor chans att vinna utlottningen.

SÖL- KLAR.	K	FRUKT- KÄRNI	ÄDEL- LAGA	A	LODIN- KÄR- PÅRMAN	VAR- SÄM- DIBELN	U	STAB- USA	ÖMHA- TRÖD												
→	L	J	U	S	G	L	O	B	Ö- NÄMME												
M	O	U	S	S	E			B	O	K											
ETIMMER LÄSST KÄRNE SÖLUPÅR	C	A	L	D	E	R	YF- KÄRNE	S	A												
BLÄND MISTELL I SÖMME VÄLL	K	N	A	U	S	T	FALLUM- SÄMMAN	T	L												
DUGUM VÄL- VÄD?	R	Ä	T	R	O	HITTA KÄRNE PÅRMAN	S	O	L												
R	E	G	N	N	U	N	N	N	A												
ÄDEL- GÅS	N	E	O	N	N	O	LANDT- SÖM FÄRML	S	T	A											
FORM AV VÄRÅ	S	T	U	N	D	BEKÄN- T FÄRML	S	L													
LÄS PÅ PÅRMAN	A	Ä	K	T	A	ETIMMER NÖRRE MELN	J	E	P	P	E										
SK	A	N	D	E	R	A	C	U	R	A	R	E									
LIVIS	Y	S	T	E	R	S	L	I	D	E	R	N	O	D							
OR	K	A	N	S	K	A	L	L	E	S	T	P	A	O	T	S					
SLÄT- SÖM PÅRMAN	K	A	L	V	M	Y	T	Ö	V	E	R	P	R	KÄLL- DJUK	ANNA- DOMAN						
BÄRER PÅ BÄRER	B	H	A	N	D	E	S	L	A	D	O	R	A	R	A						
N	A	V	E	R	M	E	U	L	A	N	S	U	T	M	E	D					
IVER	N	I	T	T	O	R	S	K	S	W	A	P	ÄSJA								
DÖTT	K	R	E	P	E	R	A	T	P	S	I	T	V	A	T	U					
M	A	K	R	A	M	E	L	L	I	S	T	I	G								
SPÄS- PÅRMAN PÅRMAN	R	A	S	N	A	L	L	A	D	I	B	E	L	L	O	G	A	R	I	T	T

SUDOKU SVÅR

			8		3				
5				6				8	
9	3				5	2			
					6		7	1	
		4				6			
6	9		3						
		6	9					3	5
	1			5					9
			1		8				

ORDPUSSEL

I rutan hittar du sex ord, varav alla är första ord i rubriker i tidningen. Orden kan gå i riktningarna nord, syd, väst och öst. Blev det för svårt? Du kan se orden längst ner på sidan genom att vända på tidningen. Observera att detta är enbart tidsfördriv, skicka alltså inte in den rätta lösningen.

H	A	Z	S	N	E	N	R	A	B	G	L
F	O	I	Z	G	N	E	R	A	S	L	B
O	J	K	N	E	A	I	U	T	U	Ä	O
V	D	L	C	D	V	Z	C	J	L	D	S
Y	U	P	E	D	I	B	I	W	U	J	L
Q	Y	I	G	K	Y	V	U	S	E	A	U
G	Y	L	A	Y	R	R	I	P	O	N	H
R	G	L	O	I	C	I	K	D	Z	D	Ä
A	H	X	D	B	K	V	C	I	E	E	N
O	D	D	B	V	S	T	K	K	S	N	G
C	G	U	F	K	L	O	Q	M	O	S	Q
M	T	N	T	Q	X	U	Z	N	A	B	R

RÄTTA SVAR I ANAGRAMJAKTEN 4/2020:

- OGNOMTRÄNGBAR REVS Å - EN GÅVA BORTOM GRÄNSER • SID 17
 - VAPENLAGAR NÖTA FRU - VALUTA FÖR PENGARNA • SID 20
 - KUBIKROT AGAT ELEV - EKVALITA GER UT EN BOK • SID 34
 - BARRICHELLO REGLAR LÅNGT EFTER - TRE FRÅGOR TILL CLARA LEHENBERG • SID 43
 - DRIVHUSGASEN MINSANN CITRONEN INNE - EN OCH ANNAN UNDERVISNINGSMINISTER • SID 45
- Lotten gynnade **Camilla Torsell-Heinonen** i Lielax. Vinstboken torde vara framme.

SUDOKU SVÅR LÖSNING

2	6	7	8	1	3	9	5	4
5	4	1	2	6	9	3	8	7
9	3	8	7	4	5	2	1	6
8	2	3	4	9	6	5	7	1
1	7	4	5	8	2	6	9	3
6	9	5	3	7	1	4	2	8
7	8	6	9	2	4	1	3	5
3	1	2	6	5	7	8	4	9
4	5	9	1	3	8	7	6	2

SUDOKU ENKEL LÖSNING

4	3	6	2	5	8	1	7	9
8	9	2	1	4	7	6	3	5
1	5	7	9	6	3	2	8	4
6	7	4	8	9	2	3	5	1
5	8	1	7	3	6	4	9	2
3	2	9	5	1	4	8	6	7
7	1	8	6	2	5	9	4	3
2	6	3	4	7	9	5	1	8
9	4	5	3	8	1	7	2	6

HÄNG
GLÄDJANDE
INDIDEN
BOKCIRKEL
BARNENS
YRKIS

Solveig von Schoultz- tävlingen 2021

**SFV:s litterära tävling för över 30-åringar pågår 5.1.2021 – 15.4.2021.
Tävlingen gäller i år noveller.**

Ett första pris om 5000 euro, ett andra pris om 3000 euro och ett tredje pris om 2000 euro delas ut.
Förstapristagaren erbjuds även en kortkurs i skrivande på Biskops Arnö i Sverige.
Därutöver får alla som premierats i SFV:s litterära tävlingar också delta i ett skrivseminarium.

Läs den noggranna tävlingsinstruktionen på
www.sfv.fi/solveig

